

A4479

09

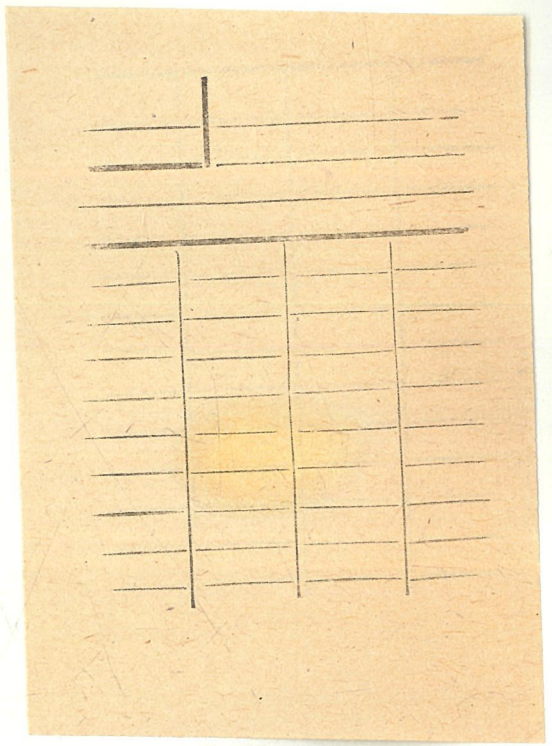
Д362

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНІЙ ІСТОРИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ – 60

Ювілейний збірник

Київ 1999

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

A4479

02

Д 362

ДЕРЖАВНІЙ ІСТОРИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ – 60

Ювілейний збірник

Київ 1999

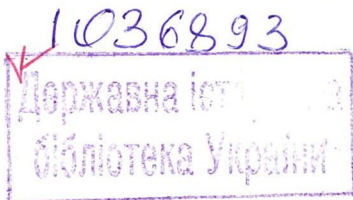
У збірнику подано матеріали за наслідками наукового дослідження «Історія Державної історичної бібліотеки України». Документи і публікації відображають основні події в житті книгозбірні за 60 років її існування.

Збірник розрахований на спеціалістів бібліотечної справи, викладачів та студентів бібліотечних факультетів, істориків, книголюбів.

Упорядники: В.П. КИСЕЛЬОВА,
Т.С. КУДЛАСЕВИЧ,
С.І. СМІЛЯНЕЦЬ

Відповідальна за випуск: А.М. КОМСЬКА

1036893

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Вивчення історії бібліотек – хранителів документальної пам'яті людства, фундаменту культури – один із важливих напрямків бібліотечної науки на межі другого і третього тисячоліть.

В 1999 році виповнюється 60 років з часу заснування Державної історичної бібліотеки України (ДІБУ) – однієї з найкрупніших бібліотек України, всеукраїнського депозитарія історичної літератури, центра бібліографії з питань історії України, осередка організаційно-методичної допомоги бібліотекам в галузі історичного краєзнавства. Численні видання Бібліотеки, а також наукова та публіцистична література про діяльність ДІБУ дають досить повне уявлення про розвиток установи у різні історичні періоди, проте нині назріла необхідність створення цілісної праці, в якій історія ДІБУ знайшла б об'єктивне і детальне відображення, адже на всіх етапах свого розвитку Бібліотека мала свої специфічні бібліотечні риси, відіграла особливу роль в культурному житті країни, гармонійно поєднувала функції наукової бібліотеки і просвітницького закладу.

Отож, чергова ювілейна дата стала додатковим стимулом для поглибленого вивчення історії розвитку книгозбірни: це питання було включено до тематики науково-дослідної роботи Бібліотеки.

Мета дослідження – зберегти статус Бібліотеки, її авторитет, традиції, віднайти шляхи подальшого розвитку, сформувані новий тип взаємостосунків з суспільством. Цьому сприяло наукове дослідження «Користувачі ДІБУ», яке проводилось паралельно з вивченням історії Бібліотеки.

Упродовж 1998-1999 років проаналізована велика кількість документів – архівних джерел, звітів Бібліотеки, публікацій в пресі, письмових спогадів ветеранів ДІБУ і т.ін.

Підсумки дослідження лягли в основу даного ювілейного збірника. До нього увійшли головні офіційні документи про заснування Бібліотеки і відновлення її діяльності після війни, «Додаток до акту про збитки...», перше положення про Бібліотеку і останній статут, «Літопис Державної історичної бібліотеки», а також матеріали про фахівців ДІБУ, спогади її ветеранів.

Матеріали збірника стануть у пригоді дослідникам історії бібліотечної справи, бібліотечним працівникам, студентам вузів і училищ культури.

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

ПРО УТВОРЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІСТОРИЧНО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА «МУЗЕЙНЕ МІСТЕЧКО», ЦЕНТРАЛЬНОГО АНТИ- РЕЛІГІЙНОГО МУЗЕЮ І ДЕРЖАВНОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ [НАКАЗ] № 4503 ВІД 10 СЕРПНЯ 1939 Р.

На підставі постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 11-го липня 1939 року № 720 – наказую:

...6) Утворити на базі бібліотечних Фондів центральних музеїв – антирелігійного та історичного – окрему історичну бібліотеку, підпорядковану безпосередньо НКО УРСР.

7) Для розміщення історичної бібліотеки виділити корпуси «Музейного містечка» № 1 та 5.

8) Бібліотечному Управлінню разом з план.-фінансов. управлінням скласти проект штату і кошторису історичної бібліотеки до кінця 1939 року.

9) Бібліотечному управлінню розробити та подати мені на затвердження до 1-го жовтня 1939 року проект положення про історичну бібліотеку.

Заст. Наркома освіти УРСР С. БУХАЛО

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ДЕРЖАВНОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ [НАКАЗ] № 4740 ВІД 4 ВЕРЕСНЯ 1939 Р.

На виконання постанови РНК УРСР від 11.VII. 1939 р. № 720 «Про український історично-культурний заповідник» «Музейне містечко» в питанні про організацію Державної історичної бібліотеки для сприяння розвиткові історичної науки й піднесення історичної освіти в УРСР та допомоги науковим установам і викладачам в їх теоретичній роботі і викладанні історії в навчальних закладах, наказую:

1. Організувати на базі всіх бібліотечних фондів музеїв заповідника «Музейне містечко» Державну історичну бібліотеку.

2. Покласти на Державну історичну бібліотеку УРСР такі основні завдання:

а) збирати і зберігати твори друку і письменності (літературу, документи, карти, ілюстративний матеріал) мовами народів УРСР і іноземними з історії СРСР та УРСР, загальної історії, історії ВКП(б), КП(б)У та історії культури і мистецтва;

б) обслуговувати своїм книжковим фондом державні і громадські організації, навчальні установи і бібліотеки УРСР, викладачів, студентів і всіх громадян, організуючи для цього читальні зали, спеціальні кабінети, відділ видачі книжок додому, міжбібліотечний абонемент;

в) провадити наукову роботу в галузі бібліографії історичної літератури, розробляти на допомогу різним групам читачів, особливо для викладачів історії бібліографічні списки і провадити довідково-бібліографічну роботу з питань історії. Видавати свої наукові праці і бібліографічні матеріали;

г) організувати лекції, доповіді, виставки літератури, документів і ілюстративного матеріалу з історії.

3. Структуру і штати Державної історичної бібліотеки затвердити.

4. Книжковій палаті УРСР забезпечити Державну історичну бібліотеку обов'язковим примірником всієї друкованої продукції УРСР (книг, журналів, газет, географічних карт) за основною тематикою бібліотеки і сумісними дисциплінами.

5. Надати Державній історичній бібліотеці право на одержання історичної літератури з інших бібліотек УРСР, в яких ця література недостатньо використовується (у погодженні з відповідними установами, яким бібліотеки підпорядковані).

6. Директорам музеїв тт. Шенгеру і Овчаренкові до 20.IX.39 р. передати директору Державної історичної бібліотеки тов. Решетнікову всі книжкові фонди і майно бібліотек музеїв, за виключенням літератури, потрібної для експозиції і поточної роботи цих музеїв.

7. Призначити комісію по відбору фахової літератури для історичного та антирелігійного музеїв з книжкових фондів бібліотек цих музеїв в складі представників Наркомосвіти т.Богаченка, Державної історичної бібліотеки т.Решетнікова, історичного музею т.Овчаренка і антирелігійного музею т.Шенгера.

8. Бібліотечному управлінню і директору бібліотеки скласти статут бібліотеки і подати мені на затвердження до 1-го жовтня 1939 року.

Народний Комісар освіти УРСР Ф. РЕДЬКО

ПОЛОЖЕННЯ

ПРО ДЕРЖАВНУ ІСТОРИЧНУ БІБЛІОТЕКУ В М. КИЄВІ [Затверджене Наркомом освіти УРСР 25 грудня 1939 р.]

І. Загальні положення та завдання бібліотеки

1. Державна історична бібліотека в м. Києві є центральною історичною бібліотекою УРСР, відкритою для загального і безплатного користування всіма громадянами. Державна історична бібліотека безпосередньо підпорядкована Народному Комісаріату освіти УРСР.

2. Державна історична бібліотека має своїм завданням сприяти розвитку історичної науки і піднесення історичної освіти в УРСР, допомагати науковим установам, вишам, науковим працівникам і викладачам в їх теоретичній роботі з історії, в справі викладання історичних дисциплін в навчальних закладах.

3. Для здійснення цих завдань Державна історична бібліотека:

а) збирає, зберігає та систематизує твори друку та письменності на мовах всіх народів і всіх часів (літературу, документи, карти, ілюстративний матеріал): з історії СРСР, історії УРСР, загальної історії окремих держав та народів, з історії ВКП(б), КП(б)У і Комінтерну, з історії культури і мистецтв і всіх суміжних дисциплін;

б) обслуговує своїми книжковими фондами державні та громадські організації, навчальні заклади і бібліотеки УРСР, наукових працівників, пропагандистів, викладачів, студентів і всіх громадян, організуючи для цього читальні зали, спеціальні кабінети і видачу книг додому;

в) організує надсилку книг і матеріалів науковим установам і окремим особам у межах СРСР через інші бібліотеки за міжбібліотечим абонементом і через пошто-абонемент;

г) розробляє на допомогу різним групам читачів, особливо для викладачів, бібліографічні списки, плани читання і т. д., веде довідково-консультаційну бібліографічну роботу з історії і суміжних і допоміжних дисциплін;

д) провадить масову роботу в галузі пропаганди історичних знань та історичної літератури, організує лекції, доповіді, виставки літератури, документів та ілюстративного матеріалу з історії;

е) веде наукову роботу в галузі бібліографії історичної літератури, видає свої наукові праці та матеріали;

є) встановлює зв'язок з іншими установами і організаціями, що ведуть бібліотечно-бібліографічну роботу з питань історії, інформує їх про свої плани, надсилає їм свої праці, збирає їх наукові роботи та подає консультації бібліотекам в питаннях роботи з історичною літературою.

4. Комплектування бібліотеки провадиться шляхом:

а) купівлі літератури та передплати періодики на кошти, що відпускаються бібліотеці за бюджетом НКО УРСР;

б) обміну книгами з іншими бібліотеками, різними організаціями та установами;

в) одержання літератури з інших бібліотек, в яких ця література недостатньо використовується;

г) одержання обов'язкового безплатного примірника з літератури, що виходить в УРСР (книг, журналів, газет) за основною тематикою бібліотеки (§3, п. «а») і суміжних та допоміжних дисциплін;

д) одержання платного примірника літератури, що виходить в СРСР, за тим же принципом.

II. Управління бібліотекою

5. Управління Державною історичною бібліотекою покладається на директора бібліотеки.

6. Директор Державної історичної бібліотеки призначається та звільняється з роботи Наркомом освіти УРСР.

7. Для всебічного обговорення питань наукового життя і напрямку роботи бібліотеки організується при директорі бібліотеки (під його головуванням) вчена рада (на правах дорадчого органу) з вчених спеціалістів-істориків, керівних працівників бібліотеки і активістів-читачів.

Склад вченої ради затверджується Наркомом освіти УРСР на подання Бібліотечного управління.

Вчена рада обговорює план науково-бібліографічної та масової роботи, розглядає наукові праці бібліотеки та тематику комплектування.

8. В Державній історичній бібліотеці утворюються такі основні відділи:

а) книгосховище, б) стародруків та рукописів, в) комплектування, г) обслуговування читачів, д) обробка каталогізації, е) науково-бібліографічний (з довідковим бюро при ньому), є) масової роботи, ж) адміністративно-господарський.

9. При бібліотеці для її потреб організуються: палітурня, склогографія, фотолабораторія, лабораторія по реставрації історичних документів, машинове бюро і т. п.

10. Державна історична бібліотека має свою гербову печатку та штампи.

11. Державна історична бібліотека користується правами республіканських науково-дослідних організацій.

III. Фінансування бібліотеки

12. Державна історична бібліотека має самостійний бюджет, одержуючи кошти для забезпечення видатків на утримання бібліотеки, на устаткування, на опрацювання книг і т. п. за державним бюджетом відповідно кошторису, що його подає директор бібліотеки і затверджує Наркомосвіти УРСР.

Державна історична бібліотека має право одержувати та витратити різні госпрозрахункові кошти.

IV. Особовий склад

13. Особовий склад бібліотеки складається з таких категорій працівників: директора, його заступника по бібліотечній частині, помічника директора по адміністративно-господарській частині, вченого секретаря, завідувачів відділами, старших бібліотекарів, бібліотекарів, пом. бібліотекарів, бібліографів, консультантів, адміністративно-управлінського та обслуговуючого персоналу.

14. Призначення та звільнення працівників бібліотеки провадиться директором.

Призначення та звільнення заступника директора по бібліотечній частині затверджується Наркомом освіти УРСР.

Призначення та звільнення помічника директора по адміністративно-господарській частині та вченого секретаря затверджується начальником Бібліотечного Управління на подання директора бібліотеки.

РОЗПОРЯДЖЕННЯ [РАДИ МІНІСТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР] № 711-Р
ВІД 27 ЛИПНЯ 1946 РОКУ М. КИЇВ

1. Дозволити Комітету в справах культурно-освітніх установ при Раді міністрів УРСР поновити з III кварталу 1946 р. в м. Києві Державну Історичну Бібліотеку УРСР, що існувала до Великої Вітчизняної війни.

2. Комітету в справах культурно-освітніх установ при Раді Міністрів УРСР (тов. ПАЩИНУ):

а) виділити з централізованих ресурсів Комітету, фондів Харківської Наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка, Одеської Наукової бібліотеки ім. Горького та інших наукових і обласних бібліотек відповідну кількість літератури для поновлюваної Державної Історичної Бібліотеки;

б) розробити проект штатного розпису Державної Історичної Бібліотеки й подати його на затвердження Державної штатної комісії при Раді Міністрів УРСР;

в) розмістити Державну Історичну Бібліотеку в приміщенні Київського Історичного Музею.

3. Комітету в справах культурно-освітніх установ при Раді Міністрів УРСР (тов. ПАЩИНУ) і Міністерству фінансів УРСР (тов. САХНОВСЬКОМУ) забезпечити утримання поновлюваної Державної Історичної Бібліотеки в 1946 році в межах асигнувань за кошторисом зазначеного Комітету на 1946 рік.

Заступик голови Ради Міністрів УРСР М. БАЖАН.

ПРИЛОЖЕНИЕ К АКТУ ОБ УБЫТКАХ ПО ГОСУДАРСТВЕННОЙ
ИСТОРИЧЕСКОЙ БИБЛИОТЕКЕ НАРКОМПРОСА УССР, ПРИЧИНЕННЫХ
НЕМЦАМИ ВО ВРЕМЯ ОККУПАЦИИ г. КИЕВА (Копія)

І. Библиотека.

Во время оккупации немцами гор. Киева более ценные книги были отобраны и вывезены в Германию, а оставшаяся основная масса книг была свезена в помещение Киевской областной библиотеки им. ВКП(б) и сожжена вместе со зданием:

а) Погибли книжные фонды бывш. Киево-Печерской Лавры (библиотека Флавиана), переданные до начала войны	85 000 кн.	850 000 р.
б) Фонды библиотеки Центрального Исторического музея	15 000 кн.	105 000 р.

в) Фонды библиотеки Центрального Анти-религиозного музея	10 000 кн.	30 000 р.
г) Фонды военно-исторической литературы	25 000 кн.	750 000 р.
д) Фонды литературы, полученной в порядке обмена с заграничней	1 000 кн.	20 000 р.
е) Фонды Черкасского краеведческого музея	8 000 кн.	120 000 р.
ж) Фонды Черниговского исторического музея	5 000 кн.	35 000 р.
з) Фонды Киевского пединститута им. Горького	15 000 кн.	75 000 р.
и) Собрание литературы, приобретенной у проф. Базилевича	15 000 кн.	150 000 р.
к) Приобретения библиотеки за время ее существования и обязательный экземпляр	308 000 кн.	2 156 000 р.
л) Периодика, приобретенная из Ленинградской публичной библиотеки им. Салтыкова-Щедрина	40 000 кн.	200 00 р.
м) Старопечатные и редкие издания	5 000 кн.	500 000 р.
н) Архивные фонды и рукописи библиотеки	1 000 кн.	50 000 р.
Итого	533 000 кн.	5 041 000 р.

II. Алфавитный и систематический каталог на 1 млн. гарточек 250 000 р.

III. Законченная работа «Библиография по истории Украины» на 30 тыс. аннотированных карточек 300 000 р.

IV. Оборудование

а) Столы дубовые двухтумбовые 5 по 240 р.	1 200 р.
б) Столы небольшие для читальни 50 по 140 р.	7 000 р.
в) Стулья дубовые, обтянутые клеенкой 300 по 20 р.	6 000 р.
г) Стелажы (старинные) дубовые 4 000 метров по 20 р.	80 000 р.
д) Пишущие машинки системы «Империял» и «Ундервуд» 4 по 2 000 р.	8 000 р.
е) Материалы библиотечной техники, канцпринадлежности	3 000 р.
ж) Бюсты и портреты 5 по 1 000 р.	5 000 р.
з) Каталогные шкафы 10 по 500 р.	5 000 р.
и) Часы стенные 1 по 250 р.	250 р.
к) Стекла настольные 5 по 25 р.	125 р.
л) Шкафы библиотеки «Цейс» 5 по 250 р.	1 250 р.
м) Дезкамера с оборудованием-I	200 000 р.

Итого 316 825 р.

Всего: 5 907 825 р.

Члены Комиссии:

Зав. библиотечным отделом Управления
политпросветучреждений НКП УССР

– Руденко М.

Оргинспектор Управления
политпросветучреждений НКП УССР – Колесний С.

Инспектор библиотек Управления
политпросветучреждений НКП УССР – Туров В.

Експерт – Кравченко Н.

Из материалов Чрезвычайной Государственной Комиссии
Дело № 3, лист 42.

СТАТУТ

Державної історичної бібліотеки України

(Затверджено Міністерством культури і мистецтв України 22.03.1999 р.)

1. Загальні положення

1.1. Державна історична бібліотека України* створена згідно з Постановою Ради Народних Комісарів УРСР № 720 від 11 липня 1939 року.

1.2. У своїй діяльності Бібліотека керується чинним законодавством України, підзаконними нормативно-правовими актами та цим Статутом.

1.3. Бібліотека є загальнодержавним сховищем творів друку та інших документів з історії та допоміжних історичних дисциплін, державним депозитарієм історичної літератури.

1.4. Забезпечуючи невід'ємні права особистості на використання цінностей науки і культури, пізнання і освіти Бібліотека гарантує загальнодоступність своїх фондів і повноту інформації про їх склад громадянам України і інших держав. Обмеження у користуванні фондами Бібліотеки встановлюється лише з метою збереження особливо цінних і рідкісних видань і у випадках, що передбачені чинним законодавством України.

1.5. Бібліотека дотримується нейтралітету стосовно партій, громадських рухів і конфесій, керується принципами гуманізму, пріоритетом загальнолюдських цінностей, служіння суспільству і державі, діє в інтересах державної і світової культури.

1.6. Бібліотека є об'єктом державної власності і підпорядкована Міністерству культури і мистецтв України. Свою діяльність здійснює за рахунок коштів Державного бюджету та позабюджетних надходжень, передбачених чинним законодавством України.

1.7. Майно, що знаходиться на балансі Бібліотеки, є державною власністю, не підлягає відчуженню, приватизації і знаходиться у її оперативному управлінні. Будівлі, споруди і ділянки на яких розташована Бібліотека, перебувають в її безстроковому і безоплатному користуванні.

*Надалі – Бібліотека

1.8. Бібліотека є юридичною особою, має зареєстрований в установленому порядку товарний знак, печатку з зображенням Державного герба України і найменування «Державна історична бібліотека України», штемпелі встановленого зразка та власну символіку. Бібліотека має самостійний баланс, поточний бюджетний рахунок та інші рахунки у банку, у тому числі валютний, користується всіма видами банківських послуг і кредитів. Закріплені за Бібліотекою основні і оборотні фонди створюють її статутний фонд.

1.9. Бібліотека здійснює свою діяльність як в Україні, так і за кордоном, від свого імені має право набувати майнові та особисті немайнові права і нести зобов'язання; бути позивачем і відповідачем у суді, арбітражі та третейському суді.

1.10. Юридична адреса Бібліотеки:

Україна, 252015, м.Київ - 15, вул. Січневого повстання, 21, корп. 24.

2. Мета та функції Бібліотеки

Головна мета Бібліотеки: реалізація прав громадян на знання, освіту, користування культурними досягненнями, інформацією.

Для здійснення мети Бібліотека виконує такі функції:

2.1. Комплектує фонди вітчизняними та вибірково зарубіжними друкованими виданнями та іншими носіями інформації, формує фонд українки на основі вітчизняної і іноземної літератури за профілем комплектування Бібліотеки. Здійснює перерозподіл документів, книгообмін з бібліотеками України, а також міжнародний книгообмін з аналогічними закладами інших держав, відбирає і приймає літературу історичної тематики на депозитарне зберігання.

2.2. Здійснює наукову бібліотечну і автоматизовану обробку документів; розкриває їх за допомогою системи каталогів на різних носіях; бере участь у створенні зведеної бібліографічної інформації (друковані та електронні каталоги); формує інформаційні бази і банки даних з історії України, історичного краєзнавства, суміжних історичних дисциплін, організує доступ користувачів до них та інших вітчизняних та зарубіжних інформаційних ресурсів.

2.3. Забезпечує зберігання і консервацію бібліотечних фондів шляхом раціональної їх організації, обліку, контролю за виконанням, своєчасного здійснення палітурних та реставраційних робіт, дотримання санітарно-гігієнічних норм, створення страхового фонду.

2.4. Здійснює бібліотечне, довідково-бібліографічне і інформаційне обслуговування користувачів різних верств населення. Надає їм всі види бібліотечних послуг, у тому числі платні, на базі своїх фондів та фондів інших бібліотек з використанням вітчизняного та міжнародного міжбібліотечного абонементів для наукових досліджень, культурницької, професійної, виробничої діяльності, підвищення загальноосвітнього та фахового рівня, навчання.

2.5. Аналізує і методично забезпечує діяльність бібліотек України в галузі історичного краєзнавства, визначає шляхи і напрями її дальшого удосконалення; бере участь у розробці питань теорії і практики бібліотечного краєзнавства; вивчає і розповсюджує передовий досвід краєзнавчої роботи бібліотек. Готує пропозиції з питань розвитку бібліотечної галузі в Україні та вносить їх на розгляд відповідних органів.

2.6. Впроваджує нові інформаційні технології, є складовою частиною Автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи (АІБС) Міністерства культури і мистецтв України.

2.7. Здійснює культурно-просвітницьку, освітню і видавничу діяльність.

2.8. Співпрацює з українськими та зарубіжними бібліотеками, культурно-просвітницькими та інформаційними організаціями, товариствами і фондами; бере участь у розробці і реалізації державних, міждержавних та інших наукових та культурних програм.

2.9. Взаємодіє з міжнародними організаціями у галузі бібліотечної справи.

2.10. Бере участь в організації системи підвищення кваліфікації та безперервної професійної освіти бібліотечних кадрів. Є базою практики студентів Київського державного університету культури і мистецтв України, навчальних закладів культури та слухачів Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

3. Права

Бібліотека має право:

3.1. Планувати свою діяльність, розробляти технологію, форми і методи роботи.

3.2. Визначати форми і розміри оплати працівників у межах фонду заробітної плати, що виділяється Бібліотеці на ці цілі згідно з чинним законодавством.

3.3. Здійснювати по відношенню до свого майна різні дії, що не суперечать чинному законодавству України і цьому Статуту.

3.4. Вступати у договірні відносини з юридичними та фізичними особами, які здійснюють наукові, виробничі, господарські та інші роботи для потреб Бібліотеки, в свою чергу надавати їм платні послуги, приміщення.

3.5. Здійснювати міжнародне співробітництво у порядку, встановленому чинним законодавством України.

3.6. Отримувати в установленому порядку необхідну кількість комплектів вітчизняних безплатних і платних обов'язкових примірників документів; використовувати систему міждержавного книгообміну; поповнювати фонди шляхом придбання рукописів, друкованих та інших документів через бібліотечні колектори, книжкові і спеціалізовані магазини, пункти передплати періодики; придбавати окремі видання, колекції у фізичних осіб, або одержувати їх як дарунки від громадян та організацій у відповідності з чинним законодавством.

3.7. Здійснювати редакційно-видавничу і інформаційно-рекламну діяльність.

3.8. Надавати платні послуги користувачам за встановленим переліком.

3.9. Використовувати у винятковому порядку в рекламних цілях позначення (офіційна і неофіційна назва, товарний знак, символіка), зображення будівель, які займає, репродукції художніх і культурних цінностей, які зберігаються у фондах Бібліотеки, а також надавати таке право іншим юридичним і фізичним особам у відповідності з чинним законодавством.

3.10. Вилучати документи з своїх фондів, передавати їх іншим бібліотекам як безкоштовно, так і в порядку обміну, або за плату у відповідності з діючими спеціальними інструкціями, крім тих документів, що мають виняткову культурну та історичну цінність і становлять частку Національного культурного надбання.

4. Управління

4.1. Управління Бібліотекою здійснює директор, який призначається на посаду і звільняється з посади Міністерством культури і мистецтв України на умовах контракту і несе повну відповідальність за діяльність Бібліотеки.

4.2. Директор:

4.2.1. Призначає на посаду і звільняє з посади своїх заступників, головного бухгалтера, керівників структурних підрозділів, визначає коло їх обов'язків і повноважень, затверджує їх посадові інструкції.

4.2.2. Приймає на роботу, переводить і звільняє з роботи працівників, згідно з чинним законодавством.

4.2.3. Створює при необхідності тимчасові робочі групи, колективи та інші органи для вирішення завдань, що стоять перед Бібліотекою.

4.2.4. Визначає перелік посад, заміщення яких може здійснюватись на конкурсній основі, затверджує положення про конкурсну комісію і її склад.

4.2.5. Визначає і встановлює посадові оклади, надбавки і доплати, визначає порядок преміювання працівників у межах фонду заробітної плати; застосовує різні форми організації праці і гнучкі режими роботи у відповідності з чинним законодавством.

4.2.6. Самостійно вирішує питання діяльності Бібліотеки, представляє її інтереси у взаємовідносинах з фізичними та юридичними особами; здійснює від імені Бібліотеки акти юридичного характеру: підписує угоди, банківські документи, відкриває в установах банків рахунки, укладає договори, видає доручення та інші акти, які не протирічать чинному законодавству України.

4.2.7. Оперативно управляє всіма коштами і майном Бібліотеки та веде контроль за їх використанням.

4.2.8. Затверджує планові документи, положення про підрозділи Бібліотеки, дорадчі органи, що працюють на постійній чи тимчасовій основі, видає накази і розпорядження, обов'язкові для всіх співробітників Бібліотеки,

здійснює інші дії, які необхідні для її функціонування та розвитку і не суперечать чинному законодавству.

4.2.9. Застосовує засоби заохочення та накладає дисциплінарні стягнення, передбачені чинним законодавством.

4.3. У Бібліотеці на правах дорадчого органу працюють Рада при директорі, Вчена Рада, які вирішують питання, пов'язані з діяльністю Бібліотеки, а також можуть створюватися постійні або тимчасові ради і комісії.

5. Майно і кошти

5.1. Майно і кошти Бібліотеки складаються із:

5.1.1. Книжкових, рукописних, дисертаційних, аудіовізуальних і інших фондів, баз даних, пошукового і довідкового апарату, а також організаційної, технологічної і фінансової документації.

5.1.2. Основних засобів, в т. ч. будівель, споруд, обладнання, транспорту та інших матеріальних цінностей.

5.1.3. Фінансових коштів, коштів у розрахунках, грошових документів.

5.2. Фінансові кошти Бібліотеки утворюються за рахунок:

5.2.1. Асигнувань з Державного бюджету України.

5.2.2. Доходів господарсько-виробничої діяльності.

5.2.3. Добровільних внесків підприємств, громадських організацій і окремих громадян.

5.2.4. Надходжень коштів за виконання робіт та послуг.

5.2.5. Інших надходжень, набутих на підставах, не заборонених чинним законодавством України.

5.3. Бібліотека веде оперативний і статистичний облік, складає періодичну та річну звітність в установленому чинним законодавством України порядку, та подає її в установлені терміни відповідним органам.

5.4. Контроль, перевірка і ревізія виробничої, фінансової та господарської діяльності Бібліотеки здійснюється в установленому порядку у відповідності з чинним законодавством України.

6. Припинення діяльності Бібліотеки

6.1. Бібліотека припиняє свою діяльність внаслідок ліквідації чи реорганізації.

6.2. Ліквідація чи реорганізація проводиться згідно з чинним законодавством України.

7. Прикінцеві положення

Якщо положення цього Статуту протирічать чинному законодавству, то діють норми чинного законодавства.

Літопис
Державної історичної бібліотеки України
(1939-1999)

1939 р.

4.09. На підставі наказу РНК УРСР за № 4740 “Про організацію Державної історичної бібліотеки” почала своє існування Державна історична бібліотека України у м.Києві, директором якої був призначений А.Решетніков.

25.12. Затверджено “Положення про Державну історичну бібліотеку”, в якому були визначені:

- загальні положення та завдання Бібліотеки;
- форми управління Бібліотекою;
- фінансування Бібліотеки;
- особовий склад.

1940 р.

Для налагодження роботи до Бібліотеки були направлені випускники історичного факультету Київського університету. Директор Бібліотеки в цей час — І.М.Левшин (підписи в труд. книзі Нікольської про її відзначення 5.11.1940 і про звільнення - 8.07.1941 р.)

1941 р.

16.01. В журналі “Комуніст”, № 13 надруковано статтю наукових працівників ДІБ України М.Козиренка, І.Кравченка під назвою “Створимо наукову бібліографію історії України”. Враховуючи незадовільний стан в розвитку бібліографії історичних наук, зокрема, історії України, автори запропонували конкретні заходи до поліпшення цієї роботи: “При Державній історичній бібліотеці УРСР треба створити єдиний універсальний опис книг, журнальних і газетних статей і бібліографій з історичних наук і, зокрема, з історії України - центральну універсальну картотеку”, згуртувати зусилля науковців для цієї копіткої роботи.

На початку війни частина фонду була евакуйована до м.Харкова.

1942 р.

25.08. Під час вибухів приміщення Бібліотеки було зруйноване. Фонди ДІБ пограбовані німцями, але частина їх (180 тис. книг) збереглася. Бібліотека розпочала переїзд до нового приміщення в центрі міста (вул.Ірининська, 6), але потім за воєнних обставин залишки фондів Бібліотеки увійшли до складу фондів Бібліотеки Академії наук УРСР.

1943, 1944, 1945 рр.

В ці трагічні роки війни Бібліотека припинила своє існування, про що свідчать подані далі відомості з додатку до “Акту про збитки ДІБ України, вчинені німцями під час окупації м.Києва”:

1. Всього загинуло 533 тис. книг вартістю 5 млн. 41 тис. карбованців. Серед них - книжкові фонди Києво-Печерської Лаври (бібліотека Флавіана), які було передано до ДІБ перед війною.

2. Знищено алфавітний і систематичний каталоги на 1 млн. карток вартістю 250 тис. крб.

3. Загинула завершена робота “Бібліографія до історії України” на 30 тис. анованих карток вартістю 300 тис. крб.*

1946 р.

27.07. Постановою Ради Міністрів УРСР** було відновлено роботу Державної історичної бібліотеки УРСР. Директором призначено М.І.Закопайла, який очолив роботу по збиранню фондів. З Німеччини до Бібліотеки повернуто майже 21 тис. томів книг, з інших бібліотек було передано 5 тис. томів книг. Таким чином, на кінець року книжковий фонд Бібліотеки склав 90 тис. книг.

Штатний розклад:

I. Адміністративна частина - 9 чол.

II. Відділ комплектування - 5 чол.

III. Відділ обслуговування - 4 чол.

IV. Відділ бібліографії і консультацій - 5 чол.

V. Відділ стародруків і рукописів - 3 чол.

VI. Відділ спецфонду - 2 чол.

Всього - 28 працівників.

* Из материалов Черезвычайной Комиссии: Дело №3, лист 42. - Архів Держави і права. - Ф.1620.-Оп.3.спр. 275. - С.23-25.

** Розпорядження Ради Міністрів Української РСР № 711-р від 27.07.1946 р. м.Київ.

1947 р.

З цього року фонди поповнювались з Московського колектора наукових бібліотек обов'язковим примірником. Від бібліотек і установ одержано 243 тис. книжок.

24.09 зроблено перший запис в інвентарній книзі № 1.

Для ДІБ тимчасово надано приміщення в Київському історичному музеї (вул. Володимирська, 2).

1952 р.

30.06. Бібліотека почала обслуговувати читачів. Для потреб Бібліотеки було надано приміщення в будинку Київського Планетарію (по вул. Челюскінців, 17), де розмістилася лише частина (100 тис.) фонду. Обладнано читальний зал на 60 місць. Решта фонду (майже 200 тис. томів) була розміщена в непристосованому складському приміщенні Лаврської дзвіниці.

1953 р.

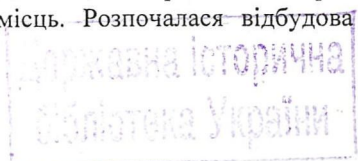
Кількість читачів зростає і залишається нагальною проблема приміщення. Більшість книжкових фондів законсервована і недоступна для читачів. Бібліотека продовжує інтенсивно працювати: вже побудовано генеральні систематичний і алфавітний каталоги для службового користування; видано перший рекомендаційний покажчик "10-річчя визволення Києва від німецько-фашистських загарбників": Бібліогр. пам'ятка (К., 1953. - 23 с.).

1954 р.

По МБА ДІБ обслуговує вже 66 абонентів. Водночас Бібліотека розгорнула бібліографічну діяльність: видано декілька посібників. Здебільшого це - рекомендаційні покажчики, як, наприклад, "300-річчя возз'єднання України з Росією (1654-1954)": Беседа про книги (Х., 1954. - 46 с.), який склала Р.С.Кац - одна з тих бібліографів, хто започаткував складання і видання бібліографічної продукції в ДІБ.

1955 р.

1.09. Наказом Міністерства культури УРСР було передано для відбудови приміщення корпусу № 7 музею-заповідника "Києво-Печерська Лавра" площею 2000 м², де передбачалося розмістити книжкові фонди і читальний зал на 200 місць. Розпочалася відбудова приміщення. В цьому ж році започатковано

фундаментальний бібліографічний довідник для наукових працівників “Історія Києва” (з найдавніших часів до наших днів).

1956 р.

ДІБ разом з Інститутом історії АН УРСР розпочала роботу над створенням фундаментальної бібліографічної праці “Історія України” в 3-х томах.

1957 р.

Алфавітний каталог налічував 90882 картки.
Систематичний каталог - 156235 карток.

1958 р.

Вийшов з друку бібліографічний довідник “Історія Києва” (з найдавніших часів до 1861 року). Вип.1-й, I-го тому, обсягом 329 с.

1959 р.

Вийшов з друку бібліографічний довідник “Історія Києва” (з 1861 до 1917 рр.). Вип.2-й, 1-го тому, обсягом 443 с.

В цьому ж році Бібліотека розпочала перегляд і обробку фондів, які упродовж багатьох років зберігалися в приміщенні Лаврської дзвіниці.

1960 р.

3.11. Директором ДІБ призначено Л.Л.Макаренка. Бібліотека одержала приміщення корпусу № 20 на території музею-заповідника “Києво-Печерська Лавра” площею 360 м², де в найбільшій кімнаті розмістилося книгосховище на 300 тис. примірників книг. Запроваджено відкритий доступ читачів до книжкових фондів на філіалах, в читальному залі, бібліографічному відділі, частково - на абонементі. Бібліотека працювала в дві зміни.

Створено генеральний алфавітний та систематичний каталоги, систематична картотека журнальних і газетних статей, алфавітна картотека рецензій, картотека авторефератів.

Видана “Бібліографія російської та української бібліографії по історії Української РСР”: Наук.-допоміж. бібліогр. покажчик / Склад.: Р.Кац, Ф.Максименко. - К., 1960.- 154 с.

1961 р.

1.01. В фондах ДІБ було вже 367167 одиниць книгозберігання.

Бібліотека підготувала “Науково-бібліографічний збірник” №1 / Редкол.: П.І.Жевахов, Г.М.Курій, Л.Л.Макаренко (відп. ред.), Н.М.Шеліхова. - К., 1961. - 122 с./, на сторінках якого висвітлювалась наукова діяльність Бібліотеки, в основному, в галузі історико-краєзнавчої роботи та пов'язаними з цим окремими питаннями бібліотекознавства і бібліографії. Головна мета цього збірника - поширення кращого досвіду бібліотек з питань краєзнавства.

1962 р.

ДІБ розпочала створення довідково-бібліографічного апарату для 26-томового видання “Історія міст і сіл УРСР”. Листом Міністерства культури УРСР №8-332 від 22.02.1963 р. на ДІБ покладено обов'язки по координації роботи бібліотек України у створенні унікальної “Зведеної картотеки матеріалів з історії міст і сіл Української РСР”.

З цього року Бібліотека систематично здійснює методичну допомогу бібліотекам України в краєзнавчій роботі.

1963 р.

Структура Бібліотеки складалася з таких відділів: абонемент, читальний зал, відділ іноземної літератури, а також 3-х філіалів, в т.ч. для юнацтва.

Створена “Зведена картотека матеріалів з історії міст і сіл Української РСР”, яка на кінець року налічувала понад 100 тис.карток.

29.05. Відбулося розширене засідання Вченої Ради Бібліотеки за участю представників Ради Міністрів УРСР та багатьох бібліотек м.Києва, де обговорювалися основні принципи побудови “Зведеної картотеки...”, і в результаті розроблені такі регламентуючі документи: “Інструктивно-методичний лист по складанню бібліографії з історії міст і сіл області” (К., 1963. - 3 с.); “Інструкція по відбору, опису та анутованню матеріалів для картотеки “Історія міст і сіл Української РСР” (К., 1963. - 3 с.).

В II кварталі побачив світ 2-й том бібліографічного покажчика “Історія Києва”: Київ соціалістичний. Вип.І. (1917 - червень 1941 р.). - 518 с.; Вип.2 (1941-1961). - 328 с.

1964 р.

ДІБ відзначила 25-річний ювілей.

За 10 років (з 1953 р.) підготовлено і видано масовим тиражем 22 праці. З цього року Бібліотека вивчає і аналізує стан краєзнавчої роботи бібліотек країни. Наприклад: “Аналіз звітів обласних бібліотек з питань краєзнавчої роботи за ... рік” (К., 1964. - 12 с.); “Планування краєзнавчої роботи районної бібліотеки: (Метод. поради)” (К., 1964. - 5 с.).

Відбулися зміни в структурі Бібліотеки:

- створено відділ науково-бібліографічної та інформаційної роботи; сектор краєзнавчої роботи в науково-бібліографічному відділі;

- почав обслуговувати читачів відділ рідкісних та стародрукованих книг (фонд 19125 одиниць друку).

1965 р.

Значно поглибилися ділові зв'язки Бібліотеки з науковими установами, які були залучені до створення 26-томового видання “Історії міст і сіл УРСР”. Було видано “Короткий список бібліографічних джерел на допомогу в написанні історії міст і сіл Укр.РСР” (Склад.: К.М.Єрмак, А.І.Ісай, Л.А.Канделло, В.П.Титаренко, Н.М.Уманська. - К., 1965. - 31 с.)

14-16 вересня вперше відбулася республіканська нарада-семинар бібліотечних працівників з питань краєзнавчої роботи, організована відділом бібліотек Міністерства культури України та ДІБ. На нараді було узагальнено досвід роботи бібліотек з питань краєзнавства.

1966 р.

Завершено упорядкування фондів у книгосховищі корп. № 29. Створено діючий фонд для обслуговування читачів.

ДІБ розпочала видавати поточний бібліографічний покажчик “Нові надходження книг з історії в Державну історичну бібліотеку”, який з 1966 до 1981 рр. виходив щомісячно.

Побачив світ науковий збірник “Краєзнавча робота бібліотек України: Метод. матеріали з питань краєзнав. роботи б-к” (Ред.П.І.Жевахов. - К., 1966. - 232 с.).

Видано науково-допоміжний бібліографічний покажчик “Бібліографія російської і української бібліографії по історії Української РСР (1956-1965 рр.)” (Склад.: Н.М.Шеліхова, О.С.Ровнер. - К., 1966. - 128 с.).

1967 р.

За успіхи в організації бібліотечної справи та пропаганді книги ДІБ нагороджена дипломом ІІ ступеня Всесоюзного огляду бібліотек.

За вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи та історичної науки директор ДІБ Л.Л.Макаренко був відзначений орденом “Знак Пошани”.

1968 р.

За участю науковців Інституту історії НАН України розпочато роботу над науково-допоміжним бібліографічним покажчиком “Історія Української РСР”.

Видано науково-допоміжний покажчик “Статистика народного господарства і культури Української РСР: Бібліогр. покажчик” (Склад.: Д.С.Альохін, Н.М.Уманська. - К., 1968. - 291 с.).

1969 р.

ДІБ виповнилося 30 років.

Бібліотека знаходиться в приміщенні міського Планетарію, а також займає частину 24 і 29 корпусів на території заповідника “Кієво-Печерська Лавра”.

- Загальна площа - 2000 м²
- Загальний читальний зал - 60 місць.
- Структура Бібліотеки - 8 відділів.
- Штат - 78 працівників
- Книжковий фонд - 572546 прим.
- Обслуговує - 6 000 читачів.

1970 р.

Переїзд і освоєння нового приміщення. Бібліотека має корпус № 24 (площею 1985 м²)

Таким чином, в Бібліотеці обладнано читальні зали:

- загальний читальний зал - 85 місць
- зал для наукових працівників - 10 місць

- зал періодики - 6 місць
- зал стародрукованих та рідкісних книг - 8 місць.

Це дало змогу поліпшити обслуговування читачів, кількість яких становила вже 6007 чол.

Бібліотека видала методичні матеріали: “Стан роботи і завдання обласних бібліотек по посиленню допомоги авторським колективам і редакційним колегіям у завершенні підготовки 26-томного видання “Історія міст і сіл Української РСР” (Підгот. Д.С.Альохін).

1971 р.

14.03. Директор ДІБ Л.Л.Макаренко підписав “План переходу ДІБ УРСР на нову структуру”, затверджену Міністерством культури УРСР від 17 грудня 1970 р.:

1. Дирекція
2. Відділ комплектування фондів
 - група поточного комплектування
 - група обмінних і резервних фондів
3. Відділ обробки літератури і організації каталогів
 - сектор каталогізації
 - сектор систематизації
4. Відділ зберігання літератури
 - група основного книгозберігання
 - група гігієни і реставрації
 - диспетчерський пункт
5. Відділ читальних залів
 - загальний читальний зал
 - зал для наукових працівників
 - зал історії України
 - зал періодики
 - кабінет нових надходжень
 - сектор масової роботи
6. Відділ міжбібліотечного та заочного абонементу
7. Відділ міського абонементу історичної літератури з сектором історичної літератури іноземними мовами
8. Відділ стародрукованих та рідкісних книг
9. Відділ довідково-бібліографічної та інформаційної роботи
10. Науково-бібліографічний відділ
 - сектор наукової та науково-інформаційної бібліографії
 - сектор історичного краєзнавства з групою історії міст і сіл України
11. Адміністративно-господарча частина

На базі відділу обслуговування були створені:

- відділ зберігання літератури
- відділ читальних залів
- відділ МБА і ЗА

- відділ міського абонементу історичної літератури з сектором історичної літератури іноземними мовами.

Фонди ДІБ зберігаються в центральному книгосховищі (Лавра, корп.24), книгосховищі № 1 (Лавра, корп.29), книгосховищі № 2 (вул. Челюскінців, 17).

Розгортається інформаційна робота в ДІБ:

- щомісячно видаються бюлетені "Нові надходження з історії в ДІБ УРСР";

- читачам видано 1727 бібліографічних довідок;
- з цього року Бібліотека почала проводити літературні п'ятниці;
- щомісячно 136 науковим установам і закладам надавалась інформація про нову літературу. Читачам надіслано 65 інформаційних списків.

Популяризації ДІБ серед широкого загалу сприяли інформаційні повідомлення в місцевій і республіканській пресі та на радіо. Упродовж року зроблено 22 повідомлення, з них по радіо - 9, в пресі - 13.

Побачив світ І-й випуск науково-допоміжного покажчика "Історія Української РСР" за 1968 рік.

Відділ стародрукованих та рідкісних книг склав каталоги:

- "Русская сатирическая периодика 1905-1907 гг.";
- "Книги гражданской печати 1708-1825 гг."

1972 р.

В цьому році особливої уваги заслуговує науково-дослідна робота ДІБ. В травні Бібліотека брала участь у підготовці до Всесоюзної наукової конференції (м.Київ) "Про досвід написання історії міст і сіл, фабрик і заводів, колгоспів і радгоспів СРСР", яка була проведена Інститутом історії АН СРСР, Інститутом історії АН УРСР та Головною редколегією 26-томної "Історії міст і сіл Української РСР"

Підготовлено доповіді: "Досвід створення довідково-бібліографічного апарату з історії міст і сіл Української РСР і значення його використання для поглибленого вивчення історії рідного краю" та "Аналіз видань наукової і науково-популярної літератури з історії міст і сіл, фабрик і заводів, колгоспів і радгоспів в Українській РСР та використання історичного краєзнавства в роботі бібліотек".

Проводилось дослідження стану, перспектив розвитку і використання книжкових фондів історичної літератури в масових бібліотеках УРСР за темою "Читацькі інтереси до історичної літератури в масових бібліотеках УРСР". Зібрані відомості узагальнено в процесі дослідження бібліотек-учасниць за

першою підтемою “Читаність історичної літератури в масових бібліотеках УРСР”. За другою підтемою - розроблені методичні матеріали.

В цьому році започатковано видання:

“Краєзнавча робота бібліотек”: Поточний бібліогр. покажчик (К., 1972) (виходив до 1987 р.).

1973 р.

Бібліотека закінчила роботу по дослідженню теми: “Ефективність роботи бібліотек республіки на допомогу в написанні 26-томної “Історії міст і сіл УРСР”. На цю тему було зроблено повідомлення на науковій конференції працівників ДІБ.

ДІБ брала участь в соціологічному дослідженні за темою “Перспективи розвитку фондів наукових бібліотек республіканського обласного центру”, яку проводив науково-дослідний відділ Державної республіканської бібліотеки ім.КІРС (нині НІБУ).

1974 р.

Значний внесок ДІБ в підготовку 26-томного видання “Історії міст і сіл УРСР” було відзначено Почесною Грамотою Президії Академії наук Української РСР.

Розпочато роботу по виявленню і використанню нових джерел і літератури в зв'язку з перевиданням томів “Історії міст і сіл УРСР” російською мовою.

В бібліотеці діє 10 каталогів.

Розпочато роботу по створенню читацького каталога періодичних видань та видань, що продовжуються.

Краєзнавча робота бібліотек збагатилася новими формами і методами, набула більш конкретного і глибокого змісту. Про це повідомлялося на республіканському семінарі-практикумі бібліотечних краєзнавців обласних бібліотек. Їх окремі цікаві виступи і повідомлення відображені у збірнику, який видала ДІБ:

Краєзнавча робота бібліотек України: Метод. рекомендації по впровадженню кращого досвіду. - К., 1974. - 98 с.

Крім того, Бібліотекою видано:

Бібліографічний покажчик літератури з питань краєзнавчої роботи бібліотек за 1969-1973 / Склад.: Т.Г.Золотуха, Т.Н.Ляшенко. - К., 1974. - 23 с.

Методика складання обласних календарів знаменних і пам'ятних дат: Консультація / Склад.: А.М.Комська. - К., 1974. - 17 с.

Каталог русської книги и гражданской печати: 1708-1825 / Сост.: Г.Е.Олифанова, Л.И.Горулько. - К., 1974. - 554 с.

1975 р.

ДІБ нагороджена Дипломом III ступеня за активну участь у Республіканському громадському огляді пам'ятників і пам'ятних місць Великої Вітчизняної війни, що проходив до 30-річчя Перемоги радянського народу над німецько-фашистськими загарбниками.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 25 лютого 1975 р. за плідну працю у підготовці 26-томного видання "Історія міст і сіл Української РСР" присвоєно почесне звання заслуженого працівника культури УРСР директору Державної історичної бібліотеки УРСР Л.Л.Макаренку.

1976 р.

ДІБ розпочала організаційну роботу по організації депозитарного зберігання історичної літератури та літератури з питань краєзнавства та допоміжних історичних дисциплін. Розроблені регламентуючі документи, зокрема, "Пропозиції до організації депозитарного зберігання літератури в ДІБ УРСР", проект "Положення про організацію депозитарного зберігання книжкових фондів ДІБ УРСР", "План роботи групи по організації депозитарного зберігання літератури в ДІБ УРСР".

В.Ю.Михайлову - зав. відділом обробки літератури і організації каталогів нагороджено медаллю "За трудову доблесть".

1977 р.

ДІБ як республіканський науково-методичний центр в галузі історичного краєзнавства, визначав завдання, зміст та функції бібліотек і централізованих бібліотечних систем. Було розроблено та затверджено проект "Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури Української РСР".

Розроблено пропозиції по удосконаленню:

- краєзнавчої роботи в бібліотеках Української РСР;
- видань краєзнавчої тематики в Українській РСР;
- бібліотечного краєзнавства (до перспективного плану розвитку бібліотечної справи в Українській РСР на 1981-1990 роки).

1978 р.

11.04. ЦК Компартії України прийняв постанову про перевидання томів "Історії міст і сіл Української РСР" по Закарпатській, Запорізькій,

Миколаївській, Сумській, Херсонській та Чернігівській областях російською мовою.

1-15.09. На виконання цієї постанови відділ історичного краєзнавства ДІБ (створений в цьому році на базі одноіменного сектора) організував проведення наради-семінару з питань роботи Закарпатської, Запорізької, Миколаївської, Сумської, Херсонської, Чернігівської обласних бібліотек для дорослих на допомогу авторським колективам і обласним редколегіям у підготовці до перевидання томів "Історії міст і сіл Української РСР" російською мовою.

Під час семінару були проведені консультації та практичні заняття для працівників обласних бібліотек, підведено підсумки роботи і вироблені конкретні рекомендації на допомогу редакційним колегіям та авторським колективам у підготовці до перевидання томів "Історії міст і сіл Української РСР" російською мовою.

Затверджено "Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури Української РСР", в якому на ДІБ УРСР покладене завдання методичного керівництва бібліотеками на місцях у справі пропаганди і складання бібліографічних посібників історично-краєзнавчої тематики.

1979 р.

Бібліотеці виповнилося 40 років.

Фонд - 690524 одиниць обліку; книговидача - 455526 одиниць обліку; читачів - 13100.

17.10 Міністерством культури України затверджено структуру ДІБ:

1. Дирекція

2. Відділ комплектування фондів:

- сектор поточного комплектування
- група ретроспективного комплектування
- група обліку літератури
- сектор обмінно-резервних фондів

3. Відділ обробки літератури і організації каталогів:

- сектор каталогізації і алфавітних каталогів
- сектор класифікації і систематичних каталогів
- сектор обслуговування читачів біля каталогів
- група технічної обробки літератури

4. Відділ зберігання літератури:

- сектор основного книгозберігання
- група гігієни і реставрації
- диспетчерська група

5. Відділ депозитарного зберігання літератури

6. Відділ читальних залів:

- загальний читальний зал
 - зал для наукових працівників
 - зал з історії СРСР і історії КНР
 - зал з історії УРСР
 - зал періодики
 - зал нових надхожень літератури
 - сектор масової пропаганди літератури
7. Відділ міського абонементу:
 - сектор історичної літератури іноземними мовами
 8. Відділ стародрукованих, рідкісних та цінних книг:
 - сектор з історії мистецтва
 9. Відділ міжбібліотечного абонементу:
 - сектор обслуговування позаміських абонентів і читачів ЗА
 10. Довідково-бібліографічний відділ:
 - сектор довідково-бібліографічного апарату
 - сектор довідково-бібліографічного обслуговування
 11. Відділ інформаційної роботи:
 - сектор поточної бібліографічної інформації
 12. Редакційно-видавничий відділ:
 - сектор спеціального і літературного редагування
 - сектор мікрофотокопіювання та електрографії
 - видавничий сектор
 - група реставрації і переплетення книг
 13. Відділ історичного краєзнавства:
 - сектор організаційно-методичної роботи
 - сектор рекомендаційної бібліографії
 - сектор науково-дослідної роботи
 - група історії міст і сіл Української РСР
 14. Науково-бібліографічний відділ
 - сектор поточної науково-допоміжної бібліографії
 - сектор ретроспективної наукової бібліографії
 15. Сектор планування, обліку, контролю та наукової організації праці
 16. Відділ кадрів і спецчастина
 17. Адміністративно-господарська частина.

Читачів обслуговують відділи: читальних залів, міського абонементу, стародрукованих, рідкісних та цінних книг, МБА, довідково-бібліографічний. Здійснюється комплексний підхід в роботі з читачами, враховуються особливості різних категорій читачів.

Чільне місце в роботі Бібліотеки займають масові заходи, які проводяться спільно з Інститутом історії АН УРСР та Державним музеєм книги і друкарства УРСР. Наприклад: вечір-зустріч з ветеранами Великої Вітчизняної війни, присвячений 35-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників і т.ін.

З метою популяризації Бібліотеки та її книжкових багатств широко використовувались телебачення і радіо. Зокрема, ряд телепередач був організований назустріч 1500-річчю м.Києва і до 40-річчя ДІБ УРСР.

За допомогою підготовки поточних інформаційних покажчиків "Нові надходження книг з історії в ДІБ України" (щомісячно) та "Методична література для вчителів історії" (двічі на рік) Бібліотека забезпечувала інформаційно-бібліографічні потреби читачів. Продовжувалась робота по складанню науково-допоміжних та рекомендаційних покажчиків. Вийшли з друку покажчики літератури з історії Української РСР за 1974 і 1975 рр. Бібліотека забезпечила індивідуальною інформацією 60 науковців, які одержали повідомлення про нові видання за 44 темами. Було відправлено 345 інформацій-повідомлень, до яких включено 1154 джерела.

Науково-методична робота Бібліотеки спрямовувалась на надання практичної допомоги бібліотекам України в поліпшенні краєзнавчої роботи, удосконаленні довідково-бібліографічного краєзнавчого апарату та організації роботи на допомогу авторським колективам та обласним редколегіям у перевиданні томів "Історії міст і сіл Української РСР" російською мовою. Ця робота висвітлювалась на сторінках професійної преси:

Макаренко Л.Л. Державна історична бібліотека УРСР у складанні 26-томної історії міст і сіл Української РСР // Розвиток бібліотечної справи в Українській РСР за роки Радянської влади. - К., 1979. - С.89-97.

Альохін Д.С. Координація і кооперування діяльності бібліотек УРСР у галузі краєзнавчої бібліографії // Бібліотекознавство і бібліографія. - 1979. - Вип.19. - С.50-57.

1980 р.

Створено відділ депозитарного зберігання, який розпочав роботу по відбору маловикористовуваної літератури.

Відділом історичного краєзнавства здійснювалась організаційно-методична допомога бібліотекам республіки в поліпшенні краєзнавчої роботи: було підготовлено:

- "Примірне положення про зведену краєзнавчу картотеку ЦБС" (обсягом 7 стор.);

- "Примірну схему зведеної краєзнавчої картотеки ЦБС" (обсягом 6 стор.).

В Бібліотеці діяло 9 каталогів, 5 картотек, за допомогою яких бібліотечний фонд розкрито всебічно і різноаспектно.

1981 р.

Особливу увагу Бібліотека приділяла ціленаправленому формуванню контингенту профільних читачів, таких як: наукові працівники, спеціалісти

народного господарства і культури, викладачі та студенти старших курсів гуманітарних вузів. Таких читачів – майже 80%. Створена система їх бібліотечно-бібліографічного обслуговування. Відділ інформаційної роботи спрямував свою діяльність на диференційоване обслуговування читачів (індивідуальною та груповою інформацією було охоплено 105 абонентів за 53 темами).

В науково-бібліографічному відділі ДІБ підготовлено і видано ретроспективний науково-допоміжний бібліографічний покажчик “История фабрик и заводов Украинской ССР” (Склад.: Л.І.Євселевський, А.В.Пилипенко, Н.М.Уманська. - К., 1981. - 166 с.).

Рекомендаційна бібліографія в цьому році представлена бібліографічним покажчиком “Куликовська битва: До 600 річчя” (Склад.: А.М.Комська, Л.Ю.Ступак).

У відділі стародрукованих і рідкісних книг складено науково-допоміжний покажчик “Славянские книги кирилловской печати XVII-XX вв: Каталог книг, изданных в типографии Киево-Печерской Лавры” (Склад.: Г.С.Варварич).

1982 р.

За всіма показниками план року виконано на 103%. За високі показники у виконанні плану роботи 23 працівника ДІБ були нагороджені Почесними грамотами, 31 працівнику оголошені подяки. На цей час в Бібліотеці працювали висококваліфіковані, досвідчені кадри, 88 % з яких з вищою освітою, 76% працювали в Бібліотеці від 3-х до 10-и років, 72% - за віком до 41 року.

Здійснено перебудову роботи відділу МБА згідно з новим ГОСТом 1.31.81 “Единая государственная система МБА”, завдяки чому підвищилась якість задоволення запитів міських і позаміських абонентів, а також читачів Бібліотеки. Послугами МБА користувався 841 абонент, книговидача склала 3972 прим.

Створено читацький систематичний каталог відділу бібліотечного абонементу.

ДІБ вивчає, аналізує, а також веде облік історико-краєзнавчої бібліографічної продукції бібліотек України. В співпраці з Державною республіканською бібліотекою УРСР ім.КПРС (нині Національна парламентська бібліотека України - НПБУ) готує і видає бібліографічний покажчик “Краєзнавчі видання бібліотек Української РСР в 1976-1980 рр.”.

1983 р.

На виконання наказу Міністерства культури Української РСР №575 від 29.05.1983 р. розроблено і підготовлено комплекс регламентуючих інструк-

тивно-методичних документів для бібліотек республіки на допомогу написанню “Зводу пам’яток історії і культури Української РСР”:

1. Библиографический указатель документов, материалов и библиографических пособий о памятниках истории и культуры Украинской ССР / Сост.: Л.А.Балацкая. - К., 1983. - 48 с.

2. Методические рекомендации библиотекам по составлению библиографических указателей в помощь авторским коллективам и областным редколлегиям по подготовке “Свода памятников истории и культуры народов СССР” по Украинской ССР / Сост.: Л.А.Балацкая. - К., 1983. - 23 с.

3. Организация работы библиотек в помощь авторским коллективам и областным редколлегиям по подготовке “Свода памятников истории и культуры Украинской ССР”: Инструкт.-метод. письмо. - К., 1983. - 2 с.

Активно розширюються можливості відділу МБА Бібліотеки як республіканського галузевого центру з питань історії і допоміжних історичних дисциплін з метою широкого використання книжкових багатств для потреб науки і культури. В 1983 р. зареєстровано 2513 звернень від позаміських абонентів, з них 2186 - з бібліотек України (це на 577 більше, ніж в 1980 р.), від абонентів Бібліотеки отримано 6808 замовлень (за планом 5200), що на 311 більше, ніж в 1982 р.

Створено читацький систематичний каталог на підсобний фонд відділу бібліотечного абонементу.

1984 р.

Відділ зберігання фондів в своїй роботі керується “Положенням про бібліотечну справу в СРСР”, яке було затверджене Наказом Президії Верховної Ради СРСР від 13 березня 1984 р. Цей документ підвищує відповідальність працівників бібліотеки за використання та збереження бібліотечних фондів.

Працівники Бібліотеки здійснили перевірку бібліотечного фонду у відділі депозитарного зберігання літератури. Написано 25 тис. контрольних карток з метою передачі фонду з відділу читальних залів до відділу зберігання фондів.

Здійснюється подальше вдосконалення системи каталогів і карток ДІБ. Так, у відділі бібліотечного абонементу, створена у 1980 р. систематична картотека, за станом на 1984 р., фактично, переросла в каталог, який нараховує 36 скриньок.

На всіх ділянках роботи в Бібліотеці впроваджено НОП. Вивчені окремі виробничі процеси, вдосконалені регламентуючі документи, чітко розмежовані обов’язки структурних підрозділів Бібліотеки, а саме:

- складено “Положення про систему фондів ДІБ УРСР”;

- розроблені і доповнені:

- “Зведений тематико-типологічний профіль комплектування фондів

- ДІБ УРСР”;
- інструкція “Шлях книги в ДІБ УРСР”;
 - положення про відділи читальних залів, бібліотечного абонементу, МБА;
 - посадові інструкції для співробітників цих відділів.

1985 р.

Структура Бібліотеки у 1985 р.:

1. Відділ читальних залів (всього 6 залів на 132 місця, число відвідувань склало 83000, а книговидача - 466766; було організовано 110 виставок і переглядів літератури)
2. Відділ бібліотечного абонементу
3. Відділ стародрукованих, рідкісних і цінних книг
4. Відділ МБА
5. Довідково-бібліографічний відділ
6. Відділ інформаційної роботи
7. Відділ комплектування бібліотечних фондів
8. Відділ бібліотечної обробки і каталогізації
9. Відділ зберігання літератури
10. Відділ депозитарного зберігання літератури
11. Відділ методичної і бібліографічної роботи
12. Адміністративно-господарський відділ
13. Адміністративно-управлінський і господарський персонал.

Порівняно з 1975 р.:

- сектор історичного краєзнавства входить до складу відділу методичної і бібліографічної роботи;
- сектор депозитарного зберігання літератури став відділом (1980 р.).

Відділом методичної і бібліографічної роботи на допомогу авторам “Зводу пам’ятників історії і культури” підготовлений науково-допоміжний бібліографічний покажчик: “Памятники истории и культуры Киевской области” (Склад.: Л.А.Балацька. - К., 1985. - 88 с.).

Наук.-допоміж. бібліогр. покажчик “Історія робітничого класу Української РСР”: (Склад.: А.В.Пилипенко, І.В.Бутовська. - К., 1985. - 431 с.) став у нагоді науковим працівникам Інституту історії АН УРСР, які готували однойменну монографію.

1986 р.

ДІБ здійснила велику практичну роботу з метою вдосконалення функціонування фондів, їх структури, принципів раціонального розміщення. Так, з підсобних фондів в основне книгосховище передано 27598 прим. друкованої продукції. Виділено додаткові площі для відділу депозитарного зберігання, куди вже перенесено більше, ніж 18 тис. книг.

Книжкові фонди складають - 743266 одиниць обліку.

Підсобний книжковий фонд - 364294 одиниці обліку (49%).

Обмінний фонд - 17259 одиниць обліку (23 %).

Диспетчерська група, як основний центр пересування фондів, прийняла з відділів 46932 прим. книг та серіальних видань, а видала читачам 17653 прим.

На виконання "Перспективного плану перевірки наявності фондів Державної історичної бібліотеки УРСР на 1986-1990 рр." здійснено 13 перевірок фондів, а також колекцій рідкісних книг та літератури підвищеного попиту.

Свідченням перебудови в роботі ДІБ (а саме в науково-методичній діяльності) стала методична допомога функціональним відділам Бібліотеки в організації диференційованого бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування читачів бібліотеки. Розпочата розробка програми комплексного наукового дослідження за темою "Аналіз системи обслуговування основних груп читачів в ДІБ УРСР, перспективи її вдосконалення, поглиблення бібліотечно-бібліографічної грамотності читачів". Передбачалося, що результати дослідження сприятимуть: формуванню фондів структурних підрозділів Бібліотеки на науковій основі; вдосконаленню системи диференційованого обслуговування читачів в спеціалізованих кабінетах і читальних залах. Дослідження дасть змогу зробити експериментальну перевірку і відбір форм пропаганди книги в галузевій бібліотеці, а також вивчити ефективність методичних посібників і розробок.

ДІБ брала участь в роботі Всесоюзної науково-практичної конференції "Історія підприємств СРСР: соціальний розвиток трудового колективу" (м.Кременчук, 1986), де провідний спеціаліст Бібліотеки А.М.Комська виступила з повідомленням про досвід роботи ДІБУ в створенні ретроспективних науково-допоміжних бібліографічних покажчиків:

Макаренко Л.Л., Комская А.М. Об опыте создания библиографии по истории фабрик и заводов Украинской УССР // Всесоюз науч.-практ. конф. "История предприятий СССР: социальное развитие трудового коллектива": Тез.докладов. - Кременчук, 1986. - С.129-130.

Вийшли з друку:

- Краєзнавчі видання бібліотек Української РСР в 1981- 1985 рр.: Бібліогр. покажчик / Склад. Л.П.Александрова. - К., 1986. - 37 с.

- Памятники истории и культуры Киева: Науч.-вспомогат. библиогр. указатель / Сост.: Л.А.Балацкая. - К.: Наук.думка, 1986. - 159 с.

1987 р.

Рік найвищих показників у роботі ДІБУ:

Фонди - 757717

Книговидача - 571786

Читачів - 15607

Відвідувань - 126666.

З нових позицій планується робота по обслуговуванню читачів. Так, у відділі читальних залів організована група нестационарного обслуговування. В залі нових надходжень налагоджене регулярне оперативне оновлення книжкових виставок і відкритий доступ до них. Для потреб читачів активно використовуються підсобні фонди профільних читальних залів. Відкрито вітально цікавих зустрічей. Встановлено зручний режим роботи Бібліотеки з урахуванням побажань читачів. Згідно з "Положенням про організацію та експонування книжкових виставок в ДІБ УРСР" новий зміст має така традиційна форма роботи як виставки. За рік їх організовано 102. В читальні зали записалось 9399 читачів, відвідало - 85 тис., тут видано 413328 прим. книг.

Розпочато наукове дослідження "Аналіз обслуговування основних груп читачів в ДІБ УРСР і перспективи його вдосконалення.

Відділ стародрукованих, рідкісних і цінних книг пропагує свої унікальні фонди:

- підготовлено 9 наукових публікацій;
- побачив світ путівник за матеріалами відділу, починаючи з витоків книгодрукування і до наших днів: "В мире книжных сокровищ: Путеводитель" (Склад.: Г.Є.Варварич, Л.І.Горулько, О.М.Сілуянова. - К., 1987. - 38 с.);
- розпочато складання покажчика "Русские книги 1825-1917 pp.";
- проведено 21 екскурсію по фондах стародруків для читачів студентів та ін.;

- організовано 15 тематичних виставок.

Послугами відділу користувалось 316 читачів, їм видано 7775 прим.

Перебудова в організації фондів ДІБУ передбачала:

- забезпечення наукового підходу до відбору літератури в основний і підсобний фонди;
- оперативний прийом фонду відділом зберігання літератури з відділу читальних залів;
- продовження відбору з основного фонду маловикористовуваних видань з метою передачі їх у відділ депозитарного зберігання.

Так, в основний фонд прийнято 44313 прим., що склало 114 % від річного плану.

На цей час відділ зберігання літератури є головним відділом в роботі з фондами. Він координує свою роботу з іншими відділами Бібліотеки і

контролює всі питання організації, формування, обліку і зберігання фондів Бібліотеки.

Відділом методичної і бібліографічної роботи до Всесоюзної конференції з історичного краєзнавства (Полтава, жовтень 1987 р.) видано такі фундаментальні праці:

- История промышленных и сельскохозяйственных предприятий Украинской ССР (1946-1986 гг.) Науч. вспом. библиогр. указатель / Ин-т истории АН УССР, Гос.ист.б-ка УССР, Укр. респ. о-во охраны памятников истории и культуры; Сост.: Л.А.Балацкая, Л.И.Евселевский, Т.М.Заморина, Т.С.Кудласевич, Т.А.Прилипка. - К., 1987. - 293 с.

- Музейное строительство на Украине в годы Советской власти: Науч. вспомогат. библиогр. указатель / Ин-т истории АН УССР; Гос.ист. б-ка УССР, Укр. о-во охраны памятников истории и культуры; Сост.: Л.Ю.Ступак, Т.А.Прилипка, Н.В.Гончаренко. - К., 1987. - 264 с.

- Охрана и использование памятников истории и культуры в УССР в годы Советской власти: Науч.-вспомогат. библиогр. указатель / Ин-т истории АН УССР, Гос.ист.б-ка УССР, Укр.о-во охраны памятников истории и культуры; Сост.: Т.М.Заморина, Т.С.Кудласевич, В.А.Войналович. - К., 1987. - 110 с.

1988 р.

Характерні особливості в роботі Бібліотеки в 1988 році:

- Висока ефективність використання бібліотечних фондів в результаті впровадження нової організації і раціонального розміщення фонду, передачі дублетного і архівного фонду з відділу читальних залів у відділ депозитарного зберігання, проведено очищення фонду від книг, що втратили своє наукове і культурне значення.

- Завершено перший етап цільової комплексної програми “Каталог ДІБ УРСР - 1995”, який передбачав розробку технологічного завдання і методику визначення якісної системи каталогів і картотек.

- З появою в періодичній пресі великої кількості матеріалів з історії збільшився попит на них серед широкого читачького загалу. Тому відділ інформаційної роботи розпочав видання “Списка матеріалів по історії, напечатаних в периодической печати в последние три года”, а також науково-додоміжного покажчика “Вопросы истории СССР и УССР в современной украинской литературе”.

95% читачів Бібліотеки складають профільні читачі (науковці, працівники партійних і радянських органів, викладачі і вчителі суспільних наук, аспіранти і студенти гуманітарних вузів і факультетів, діячі літератури і мистецтва, лектори, пропагандисти).

Відновив роботу Клуб історичної книги, а також впроваджувались нові форми роботи: інформини з питань “білих плям” в історії і т.ін. Входить в

практику презентація виставок і підготовка узагальнених наукових матеріалів про їх ефективність.

Відділ стародрукованих, рідкісних і цінних книг бере участь в міській науково-практичній конференції музейних працівників, присвяченій 1000-літтю впровадження християнства на Русі. Підготовлено доповідь "Видання типографії Києво-Печерської Лаври в фондах ДІБ УРСР".

1989 р.

Виповнюється 50 років Бібліотеці - одній з найбільших книгозбірень в Україні, єдиному спеціалізованому книгозховищу історичної літератури, науковій установі, науково-методичному центру з питань історичного краєзнавства, депозитарію історичної літератури.

Фонди - 755059

Книговидача - 374285

Читачів - 15638

Відвідувань - 84989

Штат - 135 чол, з них - 98 бібліотечних працівників.

Структура Бібліотеки:

1. Відділ читальних залів
2. Відділ бібліотечного абонементу
3. Відділ стародрукованих, рідкісних та цінних книг
4. Відділ МБА
5. Довідково-бібліографічний відділ
6. Відділ інформаційної роботи
7. Відділ комплектування бібліотечних фондів
8. Відділ бібліотечної обробки і каталогізації
9. Відділ зберігання літератури
10. Відділ історичного краєзнавства
11. Відділ депозитарного зберігання літератури
12. Науково-бібліографічний відділ
13. Адміністративно-господарський відділ.

Всі підрозділи Бібліотеки злагоджено співпрацюють і спрямовують свої зусилля на найповніше задоволення інформаційних потреб користувачів. До послуг читачів - 6 читальних залів на 150 місць.

Завершено роботу по виділенню ядра фондів в головному читальному залі, передано з підсобного фонду (24 тис. книг) до відділу зберігання літератури. Відбулося відкриття залу - виставки нових надходжень. Особлива увага приділялась оприлюдненню літератури, поверненої із спецфонду, а також публіцистичних статей, які висвітлювали незнайомі сторінки історії. Активно

працює Клуб історичної книги. Ця форма роботи найактивніша, неординарна, прогресивна і має конкретні переваги в порівнянні з іншими.

Відділ абонементу надавав великого значення повному задоволенню читацьких запитів, проводив постійний аналіз відмовлень, брав участь в проведенні тижнів, місячників якості обслуговування читачів. Широко використовувались такі форми, як анкетування, аналіз бібліотечної статистики, читацьких формулярів.

Відзначається ріст основних показників роботи відділу стародрукованих, рідкісних і цінних книг, що пояснюється цілеспрямованою діяльністю по підвищенню якості обслуговування читачів в рамках наукового дослідження "Читач ДІБ УРСР і удосконалення його обслуговування". Започатковано постійно діючу експозицію "Свідки історії", в рамках якої підготовлено 7 циклів виставок.

Відділом МБА розпочато активну роботу по вивченню і впровадженню нового стандарту ГОСТ 7.31-89 "Единая государственная система межбиблиотечного абонементов. Общие требования".

До 50-річчя заснування Бібліотеки надрукована стаття:

Комська А.М. Державній історичній бібліотеці - 50 років // Укр. іст. журн. - 1989. - №3. - С.131-134;

вийшли з друку:

Скарбниця історичної книги: Інформ. лист-путівник по Держ. іст. б-ці УРСР / Підгот.: А.М.Комська, Л.Л.Лабезний. - К., 1989. - 13 с;

Государственная историческая библиотека Украинской ССР (1939-1989): Библиогр. указатель / Сост.: Т.М.Заморина, А.Н.Комская. - К., 1989. - 40 с.

В цьому покажчику відображені офіційні документи, бібліографічні і методичні видання Бібліотеки, матеріали про її наукову роботу як республіканського центру з питань історичного краєзнавства, публікації її співробітників.

ДІБ була організатором і учасником республіканської науково-практичної конференції працівників обласних універсальних наукових, юнацьких і дитячих бібліотек "Краєзнавча робота бібліотек - фактор патріотичного і інтернаціонального виховання населення", яка відбулася 6-9 - вересня 1989 року на базі бібліотек Хмельницької області.

В конференції брали участь фахівці Державної історичної бібліотеки СРСР ім.В.І.Леніна, Державної публічної бібліотеки РРФСР ім.М.Є.Салтикова-Щедріна, республіканських бібліотек - методичних центрів України, наукові працівники Інституту історії АН УРСР, викладачі інститутів культури України, Москви, Санкт-Петербурга.

У виступах науковців і бібліотекарів-практиків розглядалися питання організації краєзнавчої роботи бібліотек, шляхи удосконалення обслуговування читачів краєзнавчими матеріалами, розповсюдження знань про рідний край.

Директор ДБ Л.Л.Макаренко виступив з доповіддю: "Бібліотечне краєзнавство в республіці: стан і завдання в процесі перебудови, демократизації суспільного життя".

1990 р.

ДБ обслуговує читачів у відділі бібліотечного абонементу, в загальному та спеціалізованих читальних залах, а також згідно договорів про творчу співпрацю Бібліотека має 12 пунктів видачі - це наукові установи, учбові заклади. Розширюється сфера впливу ДБ, що сприяє формуванню профільних читачів за рахунок залучення вчених, спеціалістів народного господарства і культури, викладачів і студентів гуманітарних вузів, кількість яких у цьому році складає 90% до загальної кількості (16130). Так, на 10% збільшилась кількість наукових працівників і на 15% - викладачів суспільних наук.

У відповідності до основного положення переведу культурно освітніх установ на нові умови господарювання ДБ віднесено до I групи по оплаті праці керівників і спеціалістів.

Було продовжено видання наукових поточних інформаційних показників: щоквартального - "Нові надходження з історії в ДБ УРСР", "Питання всесвітньої історії та історії СРСР в сучасній українській та середній школі" (виходять двічі на рік). Розпочато видання рекомендаційного показника "Сторінки історії України".

На допомогу підготовці "Зводу пам'яток історії і культури Української РСР" видано:

Пам'ятники истории и культуры Киева: Библиогр. указатель / Сост.: Т.М.Заморина, Т.С.Кудласевич. - К., 1990. - 49 с.

Показчик є продовженням аналогічного науково-допоміжного бібліографічного посібника "Пам'ятники истории и культуры Киева" (К., 1986).

З метою забезпечення створення бібліотеками України системи краєзнавчих бібліографічних видань, Бібліотека розробила методичні рекомендації по складанню бібліографічних посібників краєзнавчої тематики. Започатковано видання інформаційного бюлетеня «Краєзнавча робота в бібліотеках УРСР»

Розроблено програму і методику дослідження по вивченню кількісного і якісного складу краєзнавчих фондів в бібліотеках України та м.Києва.

Бібліотека взяла участь у підготовці і проведенні I-го Республіканського з'їзду краєзнавців України, а також у роботі правління новоствореної Всеукраїнської спілки краєзнавців, розробці програми її діяльності, вирішенні організаційних питань.

Вийшов з друку збірник матеріалів:

Краєзнавча робота бібліотек - фактор патріотичного і інтернаціонального виховання населення: Матеріали респ. наук.-практ. конф. працівників обл. б-к УРСР, 6-9 верес. 1989 р., м.Хмельницький. - К., 1990. - 155 с.

Це рік кардинальних змін у нашій державі і в світі. Незалежна Україна, її політика, культурна розбудова, розвиток інформаційної служби - такі завдання постали перед Бібліотекою, яка дістала назву Державна історична бібліотека України.

Щодо комплектування фондів ДІБУ, то журнали, газети та видання, що продовжуються, надійшли до Бібліотеки з перевиконанням планових показників, проте, книг надійшло 13613 прим., значно менше, ніж за планом (18000 прим.). Це зумовлено значним спадом випуску книг державними видавництвами. Через нові нестабільні економічні умови ускладнився процес замовлення літератури. Але, разом з тим, вперше до фондів ДІБУ почали надходити книги про життя української діаспори.

В часи розбудови національної державності України Бібліотека активізувала свою діяльність як методичний центр в галузі історичного краєзнавства. Проблеми бібліотечного краєзнавства, його надбання, перспективи розвитку стали пред-метом конкретного обговорення на засіданні бібліотечної секції п'ятої Всеукраїнської конференції з історичного краєзнавства (м.Кам'янець-Подільський, жовтень 1991 р.), у підготовці і проведенні якої Бібліотека взяла найактивнішу участь.

Актуальні питання краєзнавчої роботи бібліотек піднімалися також у доповідях і виступах, підготовлених до республіканської наради директорів музеїв України (м.Київ, січень 1991 р.), Хмельницької обласної історико-краєзнавчої конференції (м.Хмельницький, квітень 1991 р.):

Комська А.М. Бібліотеки і розвиток історичного краєзнавства на Україні // У Всеукр. конф. "Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України" (жовт.1991 р.): Тези доп. і повідомл. - Київ - Кам'янець-Подільський, 1991. - С.29-30.

Комська А.М. Бібліотеки як базові центри історичного краєзнавства в регіонах // Хмельницькому - 500: Тези наук.-практ. конф. (м.Хмельницький, квітень 1991 р.). - Хмельницький, 1991. - С.120-122.

Продовжується реалізація другого етапу дослідження "Краєзнавча робота бібліотек в сучасних умовах": вивчення кількісного і якісного складу фондів краєзнавчих документів в бібліотеках регіонів з метою формування їх з вичерпною повнотою. Працівниками ДІБУ складений еталонний бібліографічний список документів про м.Київ, розпочато його звірення з власним фондом.

Здійснено методичне забезпечення складання бібліотеками республіки серії біобібліографічних покажчиків "Дослідники рідного краю", а також на допомогу бібліотекам у відзначенні 500-річчя українського козацтва:

Методичні рекомендації по складанню біобібліографічних посібників серії "Дослідники рідного краю" / Підгот. В.П.Кисельова. - К., 1991. - 7 с.

Методичні рекомендації на допомогу бібліотекам до святкування 500-річчя українського козацтва / Склад. В.П.Кисельова. - К., 1991. - 110 с.

На допомогу читачам було видано ґрунтовний науково-допоміжний бібліографічний покажчик:

Історія інтелігенції Української РСР. 1917-1990 рр.: Наук. - допоміж. бібліогр. покажчик / Упоряд.: Л.Ю.Ступак, З.Х.Мусіна, за участю Л.П.Александрової. - К., 1991. - 532 с.

1992 р.

ДІБУ була активним учасником I-го Всеукраїнського конгресу бібліотекарів України, що проходив у м.Києві в липні ц.р.: підготовлено основну доповідь, а також тексти двох виступів на секціях. Працівники Бібліотеки, як висококваліфіковані фахівці, були залучені до розробки проєктів "Концепції розвитку бібліотечної справи в Україні" та Закону України про бібліотеки та бібліотечну діяльність.

Науково-методична діяльність і науково-дослідна робота Бібліотеки були спрямовані на оптимізацію бібліотечного краєзнавства, піднесення його наукового рівня, підвищення його ролі в національному і культурному відродженні України, про що свідчать видання ретроспективних науково-допоміжних бібліографічних покажчиків:

Історичне краєзнавство в Україні. Питання теорії і практики: Наук.-допоміж. бібліогр. покажчик. / Склад.: А.М.Комська та ін. - К., 1992. - 170 с.

Краєзнавчі бібліографічні видання України. 1986-1990: Бібліогр. покажчик / Підгот.: В.П.Кисельова, Т.С.Кудласевич, О.В.Михайлова. - К., 1992. - 86 с.

Репресії 20-30-40-х і початку 50-х років на Україні: Наук.-допоміж. бібліогр. покажчик / Упоряд.: Л.Ю.Ступак, М.А.Лук'яненко, І.В.Бондаренко за участю І.В.Бутовської та І.В.Саєнко. - К., 1992. - 186 с.

За наслідками перших етапів наукового дослідження "Краєзнавча робота бібліотек у сучасних умовах підготовлено і видано методичні матеріали:

Методичні рекомендації по складанню друківаних зведених краєзнавчих каталогів / Склад. В.П.Кисельова. - К., 1992. - 11 с.

Удосконалення краєзнавчих каталогів бібліотек: Метод. поради / Склад. В.П.Кисельова. - К., 1992. - 19 с.

У співпраці з вченими Інституту історії України була розроблена нова схема групування матеріалів у краєзнавчих каталогах, підготовлені методичні рекомендації по її впровадженню, надані консультації ряду ОУНБ, ці питання висвітлені на семінарах бібліотечних працівників м.Києва і Київської області.

Підготовлено черговий випуск інформаційного бюлетеня:

Краєзнавча робота в бібліотеках України: Інформ. бюлетень. Вип.3. - К., 1992. - 12 с.

Довідково-бібліографічна діяльність ДІБУ мала свої особливості.

У суспільно-політичному житті незалежної України та інших новоутворених держав відбулися зміни, що вимагали докорінного перегляду основ класифікації систематичної картотеки статей (СКС), реорганізації розділів картотеки. Таким чином, започатковано "Україніку" в СКС.

У предметному каталозі довідково-бібліографічного фонду також переважають рубрики української тематики (всього 240 рубрик).

Продовжувалось видання щоквартального покажчика "Нові надходження з історії в ДІБ України", до якого підготовлено і видано додаток:

Література, повернена з фонду спеціального зберігання: (Бібліогр. покажчик літ.) // Склад.: Л.Александрова, І.Пташник, Н.Селівачова. - К., 1992. - 202 с.

Також вийшов з друку:

Сторінки історії України: Бібліогр. покажчик. Вип.ІІ / Склад.: З.М.Косицька, Н.Ф.Селівачова, І.В.Саєнко. - К., 1992. - 57 с.

Працівники відділу стародрукованих, рідкісних і цінних книг акцентували увагу на розкритті унікальних книжкових фондів, перш за все, шляхом підготовки друкованих каталогів окремих колекцій, як, наприклад:

Русские иллюстрированные издания XIX века в фондах отдела старопечатных, редких и ценных книг Государственной исторической библиотеки Украины: (Каталог) / Сост. О.И.Марченко. - [К., 1992]. - 87 с.

Відділ бібліотечного абонементу готується до перевезення фонду в приміщення корпусу № 35 Києво-Печерського державного історико-культурного заповідника. Здійснюється тільки прийом документів, ведеться робота по очищенню фонду від застарілої за змістом та зношеної літератури. Вибуття документів з різних причин у відділі складає 9262 прим. Книжковий фонд на 01.01.1993 р. складає 96234 прим.

1993 р.

Бібліотечна спільнота організовує і проводить низку наукових конференцій, маючи на меті привернути увагу суспільства та урядових інституцій до кризового стану бібліотечної справи в державі, і, разом з тим, розкрити значний потенціал бібліотечної системи, який має сприяти соціально-економічному і культурному відродженню країни.

ДІБУ - серед організаторів і активних учасників цих конференцій:

28-29 червня в Києві відбулася наукова конференція "Роль бібліотек монастирів, соборів та інших установ у розвитку культури України", де працівники ДІБУ виступили з доповідями:

Ступак Л.Ю. Історична бібліографія на допомогу науково-дослідній роботі з історії України // Роль бібліотек монастирів, соборів та інших установ у розвитку культури України: Тези наук. конф. - К., 1993. - С.115-119.

Загородня Г.Я. Організація і огляд колекції слов'янських книг кириличного друку в Державній історичній бібліотеці України // Роль бібліотек монастирів, соборів та інших установ у розвитку культури України: Тези наук. конф. - К., 1993. - С.63-66.

22-24 вересня в Києві відбулася Всеукраїнська наукова конференція "Бібліотека і бібліотечна професія в умовах інформатизації суспільства", присвячена 25-річчю Київського інституту культури, на якій фахівці ДІБУ виступили з доповідями та повідомленнями:

Кисельова В.П. Проблеми формування системи краєзнавчої бібліографії другого ступеня в Україні // Бібліотека і бібліотечна професія в умовах інформатизації суспільства: Всеукр. наук. конф., 22-24 верес. 1993 р.: Тези доп. - К., 1993. - С.78-80.

Михайлова О.В. Дослідження краєзнавчих фондів бібліотек України: сучасний стан і перспективи // Бібліотека і бібліотечна професія в умовах інформатизації суспільства: Всеукр. наук. конф., 22-24 верес. 1993 р.: Тези доп. - К., 1993. - С.41-43.

Лук'яненко М.А., Ступак Л.Ю. Історична бібліографія на допомогу науково-дослідній роботі з історії України // Бібліотека і бібліотечна професія в умовах інформатизації суспільства: Всеукр. наук. конф., 22-24 верес. 1993 р.: Тези доп. - К., 1993. - С.73-74.

12-15 жовтня в Києві проходила Міжнародна наукова конференція "Наукова бібліотека в сучасному соціокультурному контексті", на якій бібліографи-краєзнавці ДІБУ виступили з такими повідомленнями:

Кисельова В.П. Проблеми формування системи краєзнавчої бібліографії другого ступеня в Україні // Наукова бібліотека в сучасному соціокультурному контексті: Міжнар. наук. конф., м.Київ, 12-15 жовт. 1993 р. Ч.І-ІІ. - К., 1993. - С.165-166.

Михайлова О.В. Дослідження краєзнавчих фондів бібліотек України: сучасний стан і перспективи // Наукова бібліотека в сучасному соціокультурному контексті: Міжнар. наук. конф., м.Київ, 12-15 жовт. 1993 р. Ч.І-ІІ. - К., 1993. - С.77-78.

Працівники Бібліотеки брали безпосередню участь у підготовці Пленуму правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, де А.М.Комська у своїй доповіді "Краєзнавча робота бібліотек як основа відродження національної пам'яті" висвітлила здобутки і проблеми бібліотечного краєзнавства.

Започатковано створення бібліографічної бази даних з історії України, яка передбачала вичерпне охоплення матеріалів і їх організацію у машиночитаному варіанті.

3 квітня цього року ДІБУ включилася у складання "Друкованого зведеного каталога української книги" (1574-1923 рр.), який у повному обсязі

форме Державна бібліотека України (нині НПБУ). Ця робота водночас дала змогу виявити і облікувати близько 10 тис. назв українських видань у фондах ДБУ.

Зміцнюються позиції Бібліотеки як методичного центру з питань бібліотечного краєзнавства. В рамках дослідження “Краєзнавча робота бібліотек” розроблено методику вивчення стану Зведених краєзнавчих каталогів (4-й етап дослідження).

Діяльність ДБУ висвітлювалась в періодичній пресі:

Ступак Л.Ю. Бібліографічна діяльність Державної історичної бібліотеки України // Укр. іст. журн. - 1993. - № 2,3. - С.133-135.

Ступак Л.Ю. Створюється національна історична бібліографія // Вісн. Акад. наук України. - 1993. - № 3. - С.107-108.

Комская А. Сохранить и приумножить: [Про краєзнавчу діяльність бібліотек України] // Библиотека. - 1993. - № 5. - С.14-16.

23 жовтня 1993 р. ДБУ була удостоєна премії ім.Д.Яворницького за значний внесок у розвиток краєзнавчої справи.

1994 р.

ДБУ відзначила своє 55-річчя, до якого була приурочена науково-практична конференція “Бібліотеки в розвитку історичної науки в Україні”, що відбулася **2-4 жовтня ц.р. в м.Києві**.

Конференція проходила за участю науковців інститутів: української археографії; історії України НАН України; підвищення кваліфікації, які у своїх виступах висвітлили внесок бібліотек у розвиток історії як науки, обговорили назрілі проблеми, намітили шляхи їх вирішення і перспективи удосконалення бібліотечної діяльності і піднесення її на сучасний світовий рівень.

Цікавими і змістовними були виступи працівників ДБУ, в яких розкрилися сторінки 55-літньої історії Бібліотеки, а також було підведено підсумки роботи за цей історичний період.

Директор Бібліотеки виступив з доповіддю: “ДІБ України: історія і сучасність”.

Було видано:

Бібліотеки у розвитку історичної науки в Україні : Тези наук.-практ. конф. - К., 1994. - 181 с.

Видання Державної історичної бібліотеки України, література про Бібліотеку (1989-1993) / Підгот. О.В.Михайлова. - К., 1994. - 19 с.

Цей посібник є продовженням бібліографічного покажчика “Государственная историческая библиотека Украинской ССР (1939-1989)” (К., 1989).

Досвідчені бібліографи-краєзнавці ДБУ - провідної установи в галузі бібліографії історичної літератури - виступили на конференції “Національна

бібліографія України: стан і тенденції розвитку”, де були визначені магістральні напрямки розвитку бібліографії в Україні:

Кисельова В.П. Краєзнавча бібліографія як складова національної бібліографії України // Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф. 12-14 квіт. 1994 р., м.Київ / НПБУ; Наук. ред.: А.П.Корнієнко, В.В.Патока. - К., 1995. - С.81-82.

Комська А.М. Створення бібліографічної бази даних з історії України // Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф. 12-14 квіт. 1994 р., м.Київ / НПБУ; Наук. ред.: А.П.Корнієнко, В.В.Патока. - К., 1995. - С.116-120.

Розгорнулася робота по створенню бібліографічної бази даних (ББД) з історії України. Організовано робочу групу, яка розписала органи державної реєстраційної бібліографії України з 1967 до 1923 року, на виявлені матеріали складено реєстри, написано понад 300 тис. карток, які згруповані у робочій картотеці за видами видань і роками виходу в світ. Проте, робота по створенню ББД на машиночитаних носіях не розпочата через відсутність технічних засобів (придбано лише 1 комп'ютер у III кв. року), немає програмного забезпечення, а також спеціалістів у штаті і структурі Бібліотеки.

Новим дуже важливим напрямком діяльності ДІБУ стала реституція втрачених під час другої світової війни бібліотечних цінностей. Створена спеціальна робоча група, складено план роботи, визначені конкретні завдання. Підґрунтям роботи в цьому напрямку стали матеріали і рекомендації “круглого столу” в Донецьку і Національного семінару, проведеного під егідою ЮНЕСКО в м.Чернігові, в якому брали участь працівники Бібліотеки.

Вдосконаленню механізму управління Бібліотекою сприяло створення Комісії технологічного контролю.

Фахівці ДІБУ спільно з працівниками НПБУ, ДБЮ, ДБД розробили і підготували до затвердження керівними органами бібліотечної галузі проект “Положення про краєзнавчу роботу бібліотек України”.

1995 р.

Продовжується робота по створенню інформаційного центру “Історія України”, зокрема, наповненню і організації бібліографічної бази даних. Розписані органи реєстраційної бібліографії України з 1967 до 1923 року, на виявлені матеріали складені реєстри, написані вже понад 10000 карток, які згруповані у робочій картотеці за видами видань і роками виходу в світ.

До створення інформаційного центру були залучені міжнародні благодійницькі фонди: “Відродження”, “Євразія”, “Регіональна бібліотечна програма” (Будапешт), а також ЮНЕСКО. Складені проекти організації Інформцентру “Історія України” в цілому, розроблені поетапні плани технічного оснащення, відбору програмних продуктів і т.ін. За рахунок коштів, виділених

Бібліотеці (грант 21.150 доларів США наданого МФ "Відродження"), придбано копіювальний апарат EP-1050 Minolta разом з витратними матеріалами; факс-модем, за допомогою якого Бібліотека включилася в Internet; укладено угоду з фірмою Digital на поставку потужного Alpha-server, а саме: 5 автоматизованих робочих місць бібліографів. Проведена робота до створення відповідного структурного підрозділу - сектору бібліотечних інформаційних технологій.

Завершено складання "Друкованого зведеного каталога української книги (1574-1923 рр.)": перевірено наявність, фізичний стан понад 2 тис. українських книг, які зберігаються у фондах ДБУ.

У співпраці з Інститутом українознавства НАН України вийшов у світ щорічник "Історія України" за 1992 рік. Зданий до друку комп'ютерний оригінал-макет щорічника за 1993 рік.

Разом з Інститутом підвищення кваліфікації працівників культури Міністерства культури і мистецтв України випущені 4 щоквартальники покажчика "Історія України" за 1994 рік.

ДБУ як методичний центр з питань історичного краєзнавства підготувала:

Методичні рекомендації по складанню універсальних покажчиків поточної літератури про край / Держ. іст. б-ка України; Підгот.: З.Х.Мусіна, А.М.Комська. - К., 1995. - 31 с.

Побачив світ черговий 6-й випуск бюлетеня "Нове в краєзнавчій роботі бібліотек", а 7-й - підготовлений до друку. В них узагальнені результати дослідницької роботи.

Провідні бібліографи-краєзнавці ДБУ виступили на Міжнародних наукових конференціях:

Кисельова В.П., Комська А.М. Краєзнавча діяльність бібліотек України: Орг.-метод. проблеми // Бібліотека у демократичному суспільстві: Зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. (21-23 листоп. 1995 р., м.Київ). - К., 1995. - С.42-43.

Кисельова В.П. Назрілі проблеми зведених краєзнавчих каталогів // Бібліотечно-бібліографічні класифікації та інформаційно-пошукові системи: Міжнар. наук. конф. Київ, 10-12 жовт. 1995 р. - К., 1995. - С.69-70.

У рамках дослідження "Краєзнавча робота бібліотек" послідовно реалізувалися його етапи: вивчена і проаналізована видавнича діяльність бібліотек України в галузі краєзнавчої бібліографії за 1991-1995 рр.; здійснено збір і обробку бібліографічної інформації. Результати цієї роботи висвітлені в статті: Кисельова В.П. Окремі аспекти видавничої діяльності бібліотек України в галузі краєзнавчої бібліографії // Соціологічні дослідження в бібліотеках: Інформ.-аналіт. бюлетень. Вип.15. - К., 1995. - С.4-9.

Розвиваються міжнародні зв'язки Бібліотеки. За програмою канадсько-українського партнерства встановлені безпосередні зв'язки з бібліотечною громадськістю Канади. Встановлені контакти з бібліотекою Канзаського університету (США).

1996 р.

Звдяки сумлінній праці колективу ДІБУ, основні показники роботи Бібліотеки за рік виконані. Але Бібліотека потерпає від нестабільності і абсолютної недостатності фінансування, що вкрай негативно позначилося на кількісному і якісному поповненні фонду. Всього надійшло 29989 прим., з них книг - вдвічі менше, ніж заплановано і в 3-4 рази менше, ніж у 80-ті роки. Внаслідок цих та інших негараздів стан фондів Бібліотеки катастрофічно погіршується, втрачається повнота і системність, зменшується активний фонд.

Незважаючи на це, ДІБУ має і позитивні наслідки своєї роботи: збільшилося у 1,5-2 рази надходження літератури з історії України.

ДІБУ здійснює низку заходів по нарощуванню інформаційного потенціалу:

- бібліографічна база даних з історії України поповнилася на 18 тис. описів,

- видано 4 випуски поточного бібліографічного покажчика "Історія України" за 1995 рік,

- проведено реорганізацію і перегруповання матеріалів у систематичному каталозі, картотеці статей, картотеці матеріалів з історії міст і сіл України,

- надано 7421 довідку та консультацію, 920 групових та індивідуальних інформацій, виконано 81 складну письмову фактографічну та бібліографічну довідку.

Актуальні проблеми комп'ютерного забезпечення ББД "Історія України" були висвітлені у виступах керівників ДІБУ - А.М.Комської і В.Д.Навроцької:

1-9 червня 1996 року А.М.Комська бере участь в 3-й Міжнародній конференції "Крим - 96" на тему "Бібліотеки і асоціації в мінливому світі. Нові технології і форми співробітництва", де виступає з повідомленням "К вопросу организации библиографической компьютерной базы данных "История Украины" в Государственной исторической библиотеке Украины".

11-13 вересня 1996 року В.Д.Навроцька виступила з повідомленням "Концептуальні аспекти створення автоматизованої бібліографічної бази даних "Історія України" в Державній історичній бібліотеці України: Проблеми і рішення" на III Міжнародному семінарі з проблем інформаційно-бібліографічної діяльності на тему "Актуальні питання впровадження інформаційних технологій в документально-комунікаційній сфері", що відбувся в м.Харкові.

11 червня 1996 року - Міністерство культури і мистецтв України затвердило "Положення про краєзнавчу роботу бібліотек України". Цей документ акумулює багаторічний досвід методичної роботи ДІБУ, враховує підсумки наукового дослідження "Краєзнавча робота бібліотек України", а також надбання вітчизняного та зарубіжного краєзнавства.

Бібліотека проводила інтенсивний пошук засобів виживання в нових умовах, залучення позабюджетних коштів. Було одержано грант від фонду "Відродження" (3 тис. доларів США), допомогу від фонду, очолюваного В.П.Фокіним (700 гривнів), а також електрокопіювальний апарат "Херох" в дар від фірми "Всесвіт" за надані інформаційні послуги.

1997 р.

Матеріально-технічний стан ДІБУ залишається незадовільним. В цьому році Бібліотека практично не отримувала коштів на придбання книг, а на передплату періодичних видань - з великим запізненням. А тому, конче потрібні читачам видання останніх років, - відсутні. Періодичні видання надходили нерегулярно і утворилися лакуни за 1-2 місяці. Особлива скрута з поповненням фонду зарубіжними виданнями, зокрема Росії та інших країн СНД. Всі ці та інші негаразди негативно позначилися на формуванні фонду ДІБУ, а також на обслуговуванні читачів. Але колектив Бібліотеки спрямовує свої зусилля на подолання цих недоліків. І найперше - це оптимальне використання фонду Бібліотеки шляхом його найкращої організації, обліку, очищення від непрофільних і застарілих видань і т.ін.

ДІБУ продовжує нарощування інформаційного потенціалу. Так, ББД з історії України поповнилась на 20 тис. описів. Разом з Інститутом українознавства НАНУ видано поточний бібліографічний показник "Історія України" за 1993 рік, а за 1996 рік - здано до друку. Значним внеском у бібліографію України стали:

Теорія, методика і практика бібліотечного краєзнавства: Бібліогр. показник (1987-1996) / Держ. іст. б-ка України, Ін-т підвищ. кваліфікації працівників культури і М-ва культури і мистецтв України; Підгот.: В.П.Кисельова, З.Х.Мусіна. - К., 1997. - 61 с.

Архівна і бібліотечна справа доби визвольних змагань в Україні (1917-1921 рр.): Каталог книжкової виставки / Наук. - довід. б-ка центр. держ. архівів України, Держ. іст. б-ка України; Склад. Л.Ястремська, М.Лук'яненко, З.Мусіна (ДІБ України), Г.Порохнюк (НДА України). - К., 1997. - 58 с.

26-27 травня 1997 р. відбулася науково-практична конференція "Бібліотечне краєзнавство у відновленні історичної пам'яті народу України", яку організувала і провела ДІБУ. На конференції розглядалося широке коло проблем бібліотечного краєзнавства: документальна база, проблеми інтеграції краєзнавчої діяльності бібліотек, краєзнавчі аспекти повернення культурного надбання України, а також досвід бібліотечно-бібліографічного обслуговування з питань краєзнавства та ін. На пленарному і секційних засіданнях прозвучали 7 доповідей і повідомлень фахівців ДІБУ.

Вироблені на конференції рекомендації стануть програмою конкретних дій для бібліотекарів-практиків.

Одним з важливих напрямків в роботі ДІБУ залишається автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів. Продовжується реалізація проекту “ДІБ України - інформаційний центр “Історії України”: придбано ліцензії на 2 робочих місця та інстальовано пакет прикладних програм Liber на Alpha-server; підключено сканер і факс-модем. Паралельно придбано 2 комп’ютери, ліцензії ще на 2 робочих місця програми Liber на ПК. Розпочато створення локальної комп’ютерної мережі.

Бібліотека одержала грант від фонду “Відродження” (5385 доларів США), допомогу від посольства Польщі, Румунії, Дому Америки на проведення масових заходів.

ДІБУ дбає про новий імідж. Цьому сприяла низка комплексних неординарних, яскравих заходів, які набули широкого розголосу серед громадськості завдяки засобам масової інформації.

1998 р.

ДІБУ у пошуку нетрадиційних шляхів оптимізації власних функцій: удосконалення обслуговування її користувачів, прогнозування подальшої наукової роботи. З цією метою розпочате локальне комплексне наукове дослідження, розраховане на два роки. Під час дослідження було вивчено склад контингенту читачів і користувачів, рівень задоволення їх запитів та інтересів і т.ін. Одержані дані оброблені, попередні висновки викладені у виступі на підсумковій науково-практичній конференції “Бібліотечна наука у соціально-економічному середовищі”, що проходила в НІБУ (лютий 1998 р.).

Готуючись до 60-річного ювілею ДІБУ, її працівники проводили наукові розшуки в архівах м.Києва. Результати цього дослідження дали змогу доповнити невідомі сторінки історії Бібліотеки, а також зробити порівняльний аналіз сучасного та попередніх етапів розвитку і діяльності ДІБУ.

Упродовж року працівники Бібліотеки поповнили ББД з історії України на 10 тис. описів. Введено в комп’ютер і виготовлено комп’ютерний оригінал-макет чергового випуска науково-допоміжного бібліографічного покажчика “Історія України” за 1997 рік, розпочато введення в комп’ютер покажчика за 1998 рік. Видано два друкованих каталоги книжкових виставок: “Визвольна війна українського народу середини XVII ст.” (До 350-річчя початку бойових дій); “Видання Києво-Печерського патерика у фондах ДІБ України”. Виконано великий обсяг по плановому редагуванню каталогів і картотек Бібліотеки, удосконаленню всього довідково-бібліографічного апарату. Надано 6918 довідок та консультацій, 1047 групових та індивідуальних інформацій, виконано 80 складних письмових фактографічних та бібліографічних довідок.

Діяльність Бібліотеки як наукової установи та методичного центру з питань історичного краєзнавства була спрямована на: допомогу регіональним

бібліотекам у розгортанні краєзнавчої роботи у відповідності з “Положенням про краєзнавчу роботу бібліотек України”; розробку теоретичних засад і практичних проблем бібліографії історичної літератури; створення спеціалізованих баз даних.

24-25 червня спільно з Українською бібліотечною асоціацією та Київською обласною бібліотекою для дітей ДІБУ провела виїзне засідання краєзнавчої секції Української бібліотечної асоціації на базі Богуславської ЦБС. На цьому зібранні було розглянуто проблеми організаційної структури бібліотечного краєзнавства в ЦБС (на матеріалах всеукраїнського дослідження та практики бібліотек Київської області), а докладно висвітлено в 10-му випуску інформаційного бюлетеня “Краєзнавча робота в бібліотеках України” (К., 1998. - С.8-11).

Працівники Бібліотеки брали активну участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, читаннях: “Крим - 98”, “Могилянські читання” (1998), “Соціологічні читання - 98”, “1000-ліття літописання і книжкової справи в Україні” та ін. Так,

Михайлова О. Організаційна структура: кадровий склад краєзнавчих підрозділів у бібліотеках України (За матеріалами дослідження) // Інформаційні потреби населення України в умовах трансформації суспільства: Матеріали Соціологічних читань - 98. - К., 1999. - С.110-114.

Вийшли в світ матеріали:

Бібліотечне краєзнавство у відновленні історичної пам'яті народу України: Матеріали наук.-практ. конф. (26-27 трав. 1997 р., м.Київ) / Ін-т підвищення кваліфікації працівників культури М-ва культури і мистецтв України, Держ. іст. б-ка України. - К., 1998. - 249 с.

В травні цього року ДІБУ спільно з Інститутом історії України НАНУ організувала і провела міжнародну наукову конференцію, яка була присвячена 350-річчю початку національної революції “Визвольна війна українського народу середини XVII ст.” На пленарних і секційних засіданнях вчені-історики, фахівці бібліотечної справи обговорили широке коло проблем вітчизняної історії. Учасники конференції ознайомилися з літературою, представленою на розгорнутій книжковій виставці, базою даних з історії України в ДІБУ та бібліографічним доробком Бібліотеки.

Автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів здійснювалася в рамках проекту “ДІБ України - інформаційний центр “Історія України”: освоєно 2 АРМ на базі пакету прикладних програм Liber; розроблена схема локальної мережі; розпочато створення електронного каталога нових надходжень, введення матеріалів у БД з історії України (4 тис. описів); виконані комп'ютерні оригінал-макети ряду бібліографічних і методичних посібників, запроваджено поширення бібліографічних матеріалів на дискетах; копіювання і тиражування на ксерокопіювальних апаратах.

На жаль, відсутність програмного забезпечення, коштів на придбання технологічних засобів та витратних матеріалів дуже уповільнює справу автоматизації.

Бібліотека інтенсивно шукає засобів виживання в ринкових умовах. Одержано в дарунок відеомагнітофон і телевізор від Асоціації благочинних фондів України, матеріальну допомогу - від посольства Польщі на проведення презентацій та ін. заходів. Розроблено кілька проектів і подано аплікації на гранти до благодійницьких фондів "IREX", "Відродження" та ін. Бібліотека освоює основні засади маркетингу у відносинах з її користувачами.

30 вересня 1998 р. Указом Президента України "Про відзначення нагородами України працівників бібліотек" почесним званням "Заслужений працівник культури" була відзначена сумлінна праця Залізняка Людмили Вікторівни, завідуючої відділом зберігання літератури ДБУ.

1999 р.

На межі третього тисячоліття Бібліотека відзначає своє 60-річчя. ДБУ сьогодні - це одна з найбільших спеціалізованих книгозбірень історичної літератури, науково-методичний центр з питань краєзнавства, культурно-освітня установа, яка з року в рік нарощує свій інформаційний потенціал і сприяє подальшому розвитку демократичного суспільства.

Діяльність Бібліотеки спрямована на виконання планових завдань, визначених у відповідності з її статутом, а саме: сприяння розвитку історичної науки в Україні, поширення її досягнень та історичних знань серед загалу користувачів.

На 01.01.1999 р. фонд ДБУ налічує 739435 одиниць обліку, видача документів складає 302228 одиниць обліку. Бібліотека обслуговує 13513 читачів, а кількість відвідувань складає 63992.

Установа має таку структуру:

1. Відділ комплектування бібліотечних фондів
2. Відділ бібліотечної обробки та каталогізації
3. Відділ зберігання літератури
4. Відділ довідково-бібліографічної та інформаційної роботи
5. Відділ історичного краєзнавства
6. Науково-бібліографічний відділ
7. Відділ читальних залів
8. Відділ стародрукованих, рідкісних та цінних книг
9. Відділ депозитарного зберігання
10. Відділ МБА
11. Відділ бібліотечних інформаційних технологій
12. Сектор літератури іноземними мовами
13. Сектор масової роботи

14. Адміністративно-господарська частина

15. Адміністративно-управлінський та науковий персонал.

В скрутних умовах економічної кризи і відсутності фінансування Бібліотека залишається життєздатною.

До свого 60-річчя ДІБУ запланувала провести науково-практичну конференцію “Історія наукових бібліотек у контексті історії, культури, освіти в Україні” (жовтень 1999 року), а також підготувати:

- збірник матеріалів конференції;
- науковий збірник “ДІБ України - 60”;
- ретроспективний покажчик “Державна історична бібліотека України” (1939-1999);
- картотека “ДІБ України в особах працівників”;
- літопис ДІБ України;
- низку статей про 60-річчя діяльності ДІБУ до професійних часописів.

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ ДІБУ
ЗА 60 РОКІВ (1939-1999 РР.)**

Рік	Фонд (тис.)	Придбано прим. книг	Книговидача	Кількість читачів	Кількість відвідувань	Кількість співробітників
1	2	3	4	5	6	7
1939	400000					5
1940	500000			138		
1941						8
1942	180000					8
1943						
1944						
1945						
1946	90000					28
1947	243000					11
1948						
1949						
1950						18
1951						
1952	235805	11226	49929	1000	19200	25
1953	290251	11107	138999	1385	24226	
1954		10289	124272	1997	25680	25
1955						
1956						25
1957						
1958		12293	148077			31

1959										
1	2	3	4	5	6	7				
1960	367167	18706	75750	3500						
1961	386495	22101	121354	5030						
1962	406805	21366	122915	5423						36
1963		35642	130691	5445						38
1964										40
1965	520974	96957	133286	6311						
1966										
1967										
1968										
1969	572546	39715	155400	6000						
1970	572546	40360	165357	6007						78
1971	588023	30600	183630	6445						85
1972	601612	33449	215548	7088						85
1973	612060	32044	239660	7587						93
1974	614570	31800	250102	7767						100
1975	636428	35720	286807	7902						106
1976	646658	41122	298267	8133						104
1977	653011	43243	313469	8678						99,5
1978	671022	42946	393273	11875						100
1979	690524	46505	455526	13100						111,5
1980	685063	46350	496317	13698						124,5
1981	701539	30576	545115	14580						115
1982	721637	31449	563570	15088						125
										118
										124172

1983	736956	44921	508706	11681	112163	115
1984	734175	46414	545450	13367	113330	115
1	2	3	4	5	6	7
1985	745699	45095	567435	14232	119739	113
1986	743266	42981	552852	14108	118038	113
1987	757717	24318	571786	15607	126666	99
1988	749982	43432	567890	15480	112997	129
1989	755059	43370	374285	15638	84987	135
1990	754260	43687	356141	16130	88860	135
1991	756967	40333	372689	16718	82479	127
1992	752532	32227	315517	16739	83137	123
1993	747470	30857	262087	12554	66426	123
1994	751368	25732	306580	13309	68003	113
1995	740912	31520	323710	13713	61851	116
1996	745909	29989	317753	14075	65796	130
1997	742983	24609	306305	14327	67305	135
1998	739435	8988	302228	13513	63992	124
1999						

ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИЧНИЙ – 60!

60 років... Багато це, чи не дуже? Для людей – пора зрілості, підведення підсумків, осмислення і оцінка досягнутого, визначення подальших перспектив. Для установи – теж! Умовна віха, можливість оглянути пройдений шлях, проаналізувати здобутки і поразки, намітити напрямки діяльності.

Саме це і є суттю відзначення ювілею ДІБ – єдиної спеціалізованої книгозбірні в Україні, провідної наукової установи в галузі бібліографії, депозитарного зберігання історичної літератури, всеукраїнського методичного центру з питань історико-красознавчої роботи бібліотек. А для читачів – просто улюбленої бібліотеки, у невеликих затишних читальних залах якої провели кращі творчі роки декілька поколінь українських істориків, набували знань прагнучи.

І сьогодні близько 13 тисяч читачів щороку користуються майже 800-тисячним фондом, одержують понад 7 тисяч бібліографічних та фактографічних довідок, інформацій, консультацій.

Нелегкими, а часом трагічними були ці 60 літ. Успішно розпочатий організаційний процес, формування книжкового фонду ДІБ був перерваний війною. Після фашистської навали бібліотеки практично не стало: ні книг, ні приміщення, ні коштів...

Але були люди. Не просто ентузіасти, не просто закохані у книгу інтелігенти. А бібліотекарі, які сповна усвідомлювали свою відповідальність перед суспільством, прийдешніми поколіннями за збереження національної культури і її надбань, і доводили свої переконання не гаслами, а ділами.

Директор ДІБ Закопайло М.І., неабиякий організатор, надзвичайно енергійна людина, згуртував маленький колектив – 10 чоловік за затвердженням у травні 1947 р. штатним розписом. Стукаючи в усі двері, добивався приміщення, коштів, книг. Бібліотека відроджувалася з нуля. Крупні бібліотеки Росії, України, Білорусі виділяли книги для ДІБ. Як згадував колишній заступник директора Шажко І.В., по 16-18 годин на добу люди працювали у неопалюваних складських приміщеннях, на товарних станціях Москви, Ленінграда, Києва, розбирали вагони книг, які прибували із звільнених територій. Бібліотекарка Бендітович Н.Л. поламала руку, посковзнувшись на обледенілій бруківці у Ленінграді, але, перемагаючи біль і недугу, відмовилася від лікарні, не облишила відібрані книги і доставила їх у Київ з гіпсовою пов'язкою на руці.

Надлюдські зусилля ентузіастів увінчалися успіхом: 30 червня 1952 року бібліотека відчинила свої двері для читачів.

Відтоді ДІБ, швидко нарощуючи інформаційний потенціал, удосконалюючи форми і методи роботи з книгою, спрямовує свої зусилля на задоволення

потреб і запитів користувачів, популяризацію досягнень історичної науки серед широкого загалу.

Невеликим за кількістю, але висококваліфікованим колективом, очолюваним спочатку Бендітович Н.Л., а з 1964 по 1989 р. Загородньою Г.Я. визначені основні тенденції, напрямки обслуговування читачів в історичній бібліотеці, відпрацьований механізм, який успішно діє і сьогодні. Фахову майстерність здобули там Залізняк Л.В., заслужений працівник культури України, дбайлива господиня книжкового фонду ось уже понад 30 років, Тищенко Г.Г., нині директор ДРНТБ України, Черкасова В.Є., (нині пенсіонерка) та інші. А такі риси, як уважність, доброзичливість, ввічливість до читачів традиційно притаманні працівникам відділу читальних залів, як ветеранам – Замахаєвій Г.В., завідуючій, Ігнатенко Н.П., Кошицькій А.М., головним бібліотекарям, Гаркавенко В.Ф., Гладковій Г.М., Васильківській Л.О., Романюк Л.М., Коваленко М.Г., так і їх молодим колегам – Зотовій І.М., Рачківській Н.С., Спанчак Т.Й., Юровій Л.П., Авраменко В.І., та ін.

Протягом 50–90-х років удосконалювалась система обслуговування читачів, створювалися спеціалізовані структурні підрозділи, розгалужена мережа читальних залів.

На початку 1960 р. почав створюватися відділ рідкісних видань. На сьогодні у відділі рідкісних, цінних і стародрукованих книг зберігається унікальний фонд (20 тис. прим.) літератури з мистецтва, історії релігії, стародруки, рукописи. Фундатори відділу – Гончаренко Н.М., Панащенко В.В., Бендик Ж.М. заклали підвалини наукового відбору і опрацювання фонду. Значний внесок зробила в опис, анотування інкунабул, західноєвропейського друку Ранцова О.В. Велику роботу по розкриттю і популяризації скарбів відділу проводили Варварич Г.Є., Горулько Л.І., Силуянова Н., Працько В.Г. А фахівці відділу, які працюють сьогодні – Загородня Г.Я., Марченко О.І., Печенізька З.А. – визнані авторитети у колі українських книгознавців.

Ще в 50–70-ті роки великий масив літератури іноземними мовами упорядковував і обслуговував ним користувачів відділ, згодом відповідний сектор. За браком приміщень певний час ця література не видавалася читачам. І ось зараз, спільними зусиллями практично всього колективу сектор, очолюваний Дідух О. В., готовий до зустрічі читачів.

Безперечно, специфічною ознакою і гордістю ДІБ є спеціалізований читальний зал історії України, до створення і функціонування якого доклали і продовжують докладати чималих зусиль Загородня Г.Я., Гладкова Г.М., Ігнатенко Н.П. та ін.

Ефективно працювала служба МБА, започаткована ще у 1939 році. І сьогодні її ветерани Грицаєнко В.І., Хівренко Н.Д., Нагорна Л.О., незважаючи на значні труднощі, підтримують набутий ДІБ у 1960–1980 рр. авторитет.

З достопамятного 1946 року до дня сьогоднішнього основними проблемами були формування, організація, розміщення і збереження книжкового фонду ДІБ, який складає національне надбання нашого народу.

Можна умовно виділити декілька етапів, кожний з яких був дуже складним, але працівники Бібліотеки завжди знаходили вихід. Якщо у повоєнні роки головним було нагромадження масиву документів (за рік прибувало декілька десятків, а то і сотень тисяч примірників), то в 1950–1980 рр. серйозна увага приділялась якісному складу фонду, визначенню і удосконаленню тематико-типологічного профілю комплектування, освоєнню і облаштуванню нових приміщень під книгосховища. Як багато можуть розповісти хвилюючих, майже пригодницьких історій, де є і важкий, до сьомого поту труд, і героїзм під час аварій, потопів та ін. наші заслужені ветерани Михайлова В.Ю., Грицьань В.О., Залізник Л.В., Загородня Г.Я. Вони буквально кожен книгу неоднаразово потримали в руках. Але, головне, свою любов до книги, добросовісність, відповідальність, як наставники, передали колегам, виховали цілу когорту бібліотекарів, які забезпечують важливі ділянки і процеси, підтримують і примножують славу «історички». Це Коваленко А.М., Дяченко І.Е., Чернишова В.П., Ковтун Н.В., Матлавіч М.В., Родіна Л.Г., Левко Н.С., Меркун К.Д., Михалець О.В., Дзюба Т.Б., Мірошніченко В.І., та ін.

Паралельно з накопиченням фонду інтенсивно здійснювалася його обробка і каталогізація, створювався досить досконалий на сьогодні та розгалужений довідково бібліографічний апарат з відповідними службами: каталоги і картотеки, службові, генеральні, читацькі, тимчасові... Вливання, вилучення, перегруповання, ББК. На перший погляд, нудні, одноманітні процеси... А з яким ентузіазмом, справжньою поезією говорять про них Ніколайчук Н.В. і Михайлова В.Ю., Барланицька Л.М. і Білоус В.Д. А з яким хвилюванням зустрічаємо в каталогах картки, написані рукою Томарової О.В., Сохацької Т.С., Ранцевої О.В., Іваненко Л.Т., Кондрашової А.Г., надруковані Тузманом Я.З., та ін. Добра пам'ять і цінний інформаційний продукт.

А справжніми лоцманами у рифах і каньйонах ББК, готовими відповісти на будь яке каверзне питання, виконати довідку були в минулому і перейняли теперешні працівники довідково-бібліографічного відділу. Створений іще до війни, відділ зайняв важливе місце в структурі відновленої ДІБ, розширився і ділився на сектори і групи, знову об'єднувався, освоїв форми і методи інформаційної роботи і продовжує бібліографічне інформування користувачів. Але традиції широкої ерудиції і постійної готовності прийти на допомогу читачам, притаманні Аніщенко (Ритовій) Г.О., Канделло Л.А., Дерлеменко Т.Ф., Горській Н.О., Селівачовій Н.Ф. продовжені Скорохватовою А.В., Васильченко Л.Л., Єфіменко Г.В., Коптєвою Н.М. та ін.

Серйозний вклад ДІБ у розвиток історичної науки складає низка бібліографічних посібників з історії України (понад 300) – науково-допоміжного і рекомендаційного характеру, поточні і ретроспективні, універсального змісту і вузькотематичні. Бібліографічна робота розпочата відразу після утворення Бібліотеки. У 1952 р. оприлюднено перший покажчик, а двотомова «Історія Києва» стала помітною подією у науковому житті України.

У 60-80-х роках зформувалася досить оптимальна система співробітництва Бібліотеки з науковими установами НАН України, вузами по бібліографічному забезпеченню наукових досліджень з історії держави у попереджувальному режимі, тобто, згідно з планами їх науково-дослідницької роботи. Вагомий внесок ДІБ у створення «Історії міст і сіл Української РСР», «Звод пам'яток історії і культури України», історію класів і соціальних груп, історичне краєзнавство.

Зважаючи на гостру соціальну потребу у розвитку українознавчих дисциплін, їх важливу роль у державотворенні незалежної України, ДІБ приступила до створення інформаційного центру з історії України, основами якого стануть бібліографічна база даних на машиночитаних носіях інформації, багатий фонд «Україніка», дбайливо зібраний у Бібліотеці. Реалізація проекту в найближчі роки вирішить проблему вичерпної, об'єктивної і загальнодоступної інформації з питань історії України, організації користування інформацією у сучасних сервісних формах, взаємодії із світовими інформаційними мережами, базами даних.

Бібліотека може пишатися плеядою своїх бібліографів: Шеліхова Н.М., Кац Р.С., Альохін Д.С., Уманська Н.М., Селівачова Н.С., Пилипенко А.В., Комська А.М., Балацька Л.А., Ястремська Л.Ю., Приліпко Т.А. та багато інших визнані в Україні і за її межами майстри, знавці історичної літератури.

Велику допомогу їм в останні роки подає колектив наймолодшого у структурі ДІБ, але перспективного відділу бібліотечних інформаційних технологій. І не лише бібліографи, а й усі інші підрозділи бібліотеки широко впроваджують у свою роботу засоби автоматизації.

Слід зазначити, що фахівці ДІБ також розробляють теоретичні засади і положення вітчизняного бібліографознавства і бібліотекознавства, надають велику методичну і практичну допомогу бібліотекам України в роботі з історичною літературою. З 1963 року ДІБ очолила краєзнавчу роботу бібліотек різних систем і відомств. Статус всеукраїнського методичного центру з питань історичного краєзнавства, закріплений у відповідних «Положеннях...» 1978 р., 1996 р., наказах Міністерства культури, підкріплений і визнаний бібліотечною громадськістю на численних форумах, нарадах, семінарах, у статтях, доповідях, виступах провідних спеціалістів. Лише перелік методичних заходів, обґрунтованих республіканськими та локальними науковими дослідженнями, зайняв би декілька сторінок. Працівників сектору, а з 1977 р. відділу історичного краєзнавства, не лише добре знають і поважають в усіх регіонах України. Сміливо можна сказати, що бібліотеки усіх рівнів завдячують їм розгортанням краєзнавчої роботи, перетворенням її у провідний напрямок. Це Жевахов П.І., Золотуха Т.Г., Комська А.М., Кисельова В.П., подружжя Александрових, Германенко Г.Г., Михайлова О.В., Мусіна З.М., Смілянець С.І., Кудласевич Т.С.

Одним із основних завдань, поставлених урядом України перед новоствореною бібліотекою 60 років тому було пропагувати історичні знання

шляхом організації лекцій, виставок документів і ілюстративних матеріалів, доповідей, конференцій, вечорів тощо. За десятиліття діяльності в цьому напрямку Бібліотека набула великого досвіду – досить згадати засідання клубу історичної книги, масштабні презентації книжкових виставок, тематичні вечори, камерні вечорниці у вітальні «Зустріч». З відкриттям спеціалізованого виставкового залу сектор масової роботи добивається більшої ефективності і адресного спрямування популяризаторських заходів. Масова робота більше, ніж будь-яка інша, залежить від особистих якостей працівників, адже, крім суто фахової бібліотечної підготовки потрібні емоційність, натхнення, артистизм, вміння спілкування з людьми, комунікабельність. Всіма цими рисами відзначаються і зачинателі - Рехвіашвілі Ю.Г., Кацан Т.С., і нинішній склад – Газарянц С.Л., Ширшова Л.Г., Ображей О.М. та вірний лицар ДІБ, художник Ручко В.П. А невгамовна енергія, ініціативність, широкі зв'язки у сфері культури і мистецтва В.Д. Навроцької, заст. директора з 1996 р., надали масовим заходам масштабності, розмаху і широкого розголосу у засобах масової інформації.

Хочу наголосити, що 60-ти річна життєдіяльність такого складного організму, як Бібліотека, забезпечується працею адміністративно-господарської частини. Ремонт, обладнання, пристосування до бібліотечних функцій 4-х теперішніх і декількох проміжних приміщень, підтримання книгосховищ, читальних залів, робочих кімнат і кабінетів у належному санітарно-гігієнічному стані, створення комфортних умов для читачів і співробітників, безаварійна експлуатація чисельних мереж і комунікацій та ліквідація аварійних ситуацій, які часом трапляються, та безліч іще передбачуваних та непередбачуваних господарських дрібниць. Як не згадати добрим словом і завгосподарством Блувштейна Г.М., і заступників директора по господарській частині Кияновську Г.М., Ритова М.І., секретарку Кузнецову Ю.В., водіїв Васька В.І., Хімченка В.Г., електриків Видиша А.Л., Фесенка Е.Л., столяра Тищенка Т.І., прибиральниць Гнідовець М.У., Порохню А.І., Гайдаш О.З., Колісниченко В.П., Єрьоменко Т.Д., Кустову О.М., Юровіцьку Ф., вахтерів Нестеренка Г.К., Остроухову Г.А. та багатьох інших.

Як об'єкт цивільної оборони та хранитель національного надбання, ДІБ провадить багаторічну і цілеспрямовану роботу по підготовці персоналу до дій у надзвичайних ситуаціях. Начальники штабу ЦО в різний час – Ритов М.І., Дуброва П.П., Москаленко М.І. дуже сумлінно виконували свої обов'язки.

Фінансове забезпечення діяльності ДІБ упродовж усього періоду було практично бездоганим, про що свідчать результати чергових і позачергових перевірок контрольно-ревізійних органів. У цьому заслуга дисциплінованих і відповідальних бухгалтерів Вітебської І.М., Мількевича П.П., Чубай Г.С., Мулярчук Г.І.

Багатогранна діяльність ДІБ України, її здобутки, досвід, авторитет у великій мірі обумовлені управлінським апаратом, непересічними, яскравими, небайдужими особистостями і висококваліфікованими спеціалістами, які

представляли «верхній ешелон влади», тобто директорів і їх заступників. Решетніков, Льовшин стояли біля коліски бібліотеки у довоєнні роки. У важкій повоєнний час згуртував колектив, віродив і вдихнув у неї життя Закопайло М.І. Продовжив укріплення і розширення ДБ Шойлевич О.Є. Левова частка досягнень ДБ у формуванні її потужних інформаційно-бібліотечних і матеріально-технічних ресурсів здобуті під керівництвом нинішнього директора, котрий майже 40 років очолює книгозбірню..

Визначати і прогнозувати основні напрямки діяльності бібліотеки, планувати і організовувати конкретні заходи, відбирати і впроваджувати оптимальні форми і методи роботи, координувати і забезпечувати безперерйне і плідне функціонування підрозділів і ланок ДБ, керувати бібліотечними і технологічними процесами допомагав корпус їх заступників, які завжди були блискучими фахівцями найвищої кваліфікації, знаними і авторитетними в Україні. Це Кац Р.С., Семенов Б.Г., Шацко І.В., Печенізька З.А., Ромась Л.Ф., Овдієнко Л.Ю., нині працюючі Комська А.М., Навроцька В.Д.

Отже, третє тисячоліття ДБ України зустрічає, як зріла, авторитетна бібліотечна установа, з унікальними фондами і значними інформаційно-бібліографічними ресурсами, бібліотекою, яка вже має великий досвід і традиції. Незважаючи на скруту і негаразди сьогодення, ДБ упевнено рухається в майбутнє, уважно вивчаючи і якісно задовольняючи зростаючі потреби своїх користувачів. Запорукою дальших успіхів ДБ є її колектив — працездатний, кваліфікований, відповідальний і емоційний, який складають такі прекрасні, ніжні, і такі сильні, і такі цілеспрямовані жінки.

Селівачова Н.С.

ПЕРШІ КРОКИ ДЕРЖАВНОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ

1939 р. за постановою уряду УРСР Музейне містечко було реорганізоване і на його базі утворено три установи: «Культурно-історичний заповідник Києво-Печерська Лавра», «Антирелігійний музей» і «Державна історична бібліотека УРСР».

7 грудня 1939 року троє працівників бібліотеки Музейного містечка працювали в Заповіднику «Києво-Печерська Лавра», а 8 грудня були переведені до новоорганізованої Державної історичної бібліотеки разом з великим книжковим фондом самої музейної бібліотеки. Ці троє – Слізавета Іполитівна Іванова, Іда Марківна Тарасьєва і автор цих рядків Ніна Сергіївна Нікольська (Селівачова).

Бібліотека музею знаходилася в 5-му корпусі Музейного містечка і розміщувалася в двох великих залах і одній кімнаті. Крім фондів музейної бібліотеки до ДБ було передано фонди бібліотеки музею П.П. Потоцького, що знаходилася у віданні історичного музею. Пізніше для цих фондів було виділене приміщення 10-го корпусу.

Спочатку штати історичної бібліотеки були невеликі і не повністю укомплектовані. Олена Трохимівна Белова була прийнята зав. відділом обробки та каталогів, Ірина Горохолінська – зав. фондами, Дмитро Опанасович Бочков став завідуючим відділом стародруків, мені було доручено завідування відділом комплектування. Співробітниками бібліотеки тоді ж були зараховані Олена Данилівна Еттінгер (знавець іноземних мов), Людмила Михайлівна Павличенко (донька О.Т. Белової, згодом, у період Великої Вітчизняної війни – Герой Радянського Союзу), сестри Валентина і Галина Ванштраль, Галина Таран, Борис Гольценберг та інші.

Після організації бібліотеки дуже скоро директором її був призначений Андрій Решетніков, пізніше – Максим Карпович Козиренко, а перед самою війною – Льовшин І.М. Заступником директора по науковій частині було прийнято кандидата історичних наук Івана Івановича Кравченка. 1940 року до бібліотеки були направлені випускники історичного факультету Київського університету – Георгій Вигура, Кирило Розовик та інші. На зав. відділом комплектування зарахували Мартинова. Мене призначили вченим секретарем, пізніше – в. о. зав. науково-бібліографічним відділом. Секретарем-друкаркою була Катерина Вікторівна Гусева.

Фонди музейної бібліотеки склалися з двох частин. Перша – то колишня бібліотека митрополита Флавіана, друга – власне бібліотека музею, що поповнювалася новими книгами і періодичними виданнями. Переважна більшість книжок була з історії, атеїзму та мистецтва.

Бібліотека Флавіана мала багато капітальних видань з історії, мистецтва, а також з історії релігії. Вона мала друкований каталог – «Систематический каталог книг библиотеки... Флавиана, митрополита Киевского и Галичского». К., 1910. 677 с. (є нині у відділі рідкісних книг). Из найцінніших видань необхідно відзначити такі: «Полное собрание русских летописей»; «Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, изданные Археографической комиссией» в 15-ти томах; «Архив Юго-Западной России»; «Русская историческая библиотека, изданная Археографической комиссией» в 25-ти томах; «Сборник Русского Исторического общества» (128 томів); «Полное (1-е, 2-е и 3-е) Собрание законов Российской империи» – 207 т.; «Художественная галерея Третьяковых в Москве»; «Московская Румянцевская галерея»; «Дрезденская и Лондонская картинные галереи»; «Картины Эрмитажа – издания А.С. Суворина»; «Художественные сокровища России»; «Сборник общества поощрения художеств» в 76 томах; «Русские портреты XVIII и XIX столетий»; «Biblia Sacra polyglotta» у 6-ти томах; «Migne J.P. Patrologiae cursus completus – serie graeca» 161 том; «Etlatina» (221 том) та інші.

До цього слід додати, що бібліотека була обладнана в першій залі чудовими шафами горіхового дерева з різними прикрасами і інкрустаціями перламутру. Дверцята не розчинялися, а пересувалися (дуже плавно). Шафи були розташовані попід стінами. В простінках вікон стояли такі самі, але вузькі шафи. Посередині зали були поставлені два великих столи, на яких

розміщувалися нові газети і журнали, дуже гарна килимова доріжка прикрашала залу, що правила за читальню для музейних співробітників. Кутова кімната мала обладнання скромніше. Попід стінами стояли великі шафи (без прикрас), а посередині – дві великі стойки. Друга зала виходила в колишній митрополичий сад, в ній були зручні стелажі, на яких розміщувалися книги й періодичні видання.

У книгосховищі дотримувалися т. з. кріпосної розстановки: кожна книгу закріплено за певною шафою, а в межах шафи – за полицею і місцем на полиці. Знаходити книги було легко і зручно.

В часи організації Історичної Бібліотеки була така думка, щоб до неї (крім фондів бібліотек музеїв на території Лаври) передати найбільш цінні книги з історії та історії мистецтва із інших книгозбірень (музеїв та бібліотек) України. Для їх виявлення було організовано ряд відряджень до міст Черкаси, Чернігів, Кременець, Почаїв, Тернопіль та ін.

Працюючи в цей час у відділі комплектування, мені пощастило побувати в усіх цих містах і виявити книги для передачі до історичної бібліотеки. У Чернігівському історичному музеї (кол. Музей Тарновського) зберігалися в доброму стані енциклопедії французьких просвітителів. Багато цінних книг було в бібліотеках Черкаського краєзнавчого музею та Почаївської Лаври.

З приходом до бібліотеки І.І. Кравченка розпочалася активна робота над бібліографією історії України. І.І. Кравченко – учень академіка В.І. Пичети – як учений, саме займався історією України, для бібліотеки він став справжньою знахідкою.

У цей час історична бібліотека порушила питання про організацію історичної бібліографії різних видів, зокрема науково-інформаційної ретроспективної у формі:

1) Центрально-довідкової робочої бібліотеки з історії України (разом з історією СРСР та всесвітньою), як бази для наукової роботи і бібліографічних консультацій;

2) Поточної бібліографії на сторінках науково-бібліографічних записок бібліотек;

3) Показчика бібліографій з історії України, як посібника для наукового працівника, вчителя та рекомендаційні бібліографічні показники для масового читача.

Відомості про ці заходи знаходимо в статті І.І. Кравченка та М.К. Козиренка «Створимо наукову бібліографію історії України» – «Комуніст», 1941, 16 січня (до речі, фотокопію цієї статті мені подарував Ф.Ф. Максименко) та в машинописному документі ДІБ УРСР від 20 березня 1941 р. – «Тези інформації по плануванню роботи «Бібліографія літератури по історії України».

Під керівництвом І.І. Кравченка було аналітично розписано багато збірників, періодичних видань, велика увага приділялася прикнижковій бібліографії.

1941 року випускник історичного факультету КДУ Г.К. Вигура, що працював у науково-бібліографічному відділі, їздив у наукове відрядження до Московської історичної бібліотеки, знайомився з її роботою. У мене зберігся звіт Г. Вигури про відрядження (якого подарувала мені в 1949 р. мати Г.К. Вигури, а сам він загинув під час війни). З цього звіту видно, що вже в той час були особисті зв'язки з Державною публічною історичною бібліотекою РРФСР, що Державна історична бібліотека УРСР ставила питання про забезпечення себе обов'язковим примірником, про комплектування бібліотеки через колектор наукових бібліотек, виявляла великий інтерес до бібліографічної роботи інших бібліотек і запозичувала їхній досвід.

На превеликий жаль, Велика Вітчизняна війна припинила діяльність ДІБ УРСР. Її книжкові фонди разом з книгами інших бібліотек м. Києва під час окупації вивезли до Німеччини. Після війни частина книг повернулася, проте до Історичної бібліотеки потрапили з того лише одиниці.

Вдруге на роботу до Державної історичної бібліотеки УРСР мені пощастило потрапити лише в середині 1961 року. До листопада 1974 р. я працювала в науково-бібліографічному відділі. Але про цей період відомості збереглися, є архіви – тож у спогадах немає потреби.

Михайлова В.Ю.

ІЗ СПОГАДІВ ВЕТЕРАНА БІБЛІОТЕКИ

Напередодні відкриття Державної історичної бібліотеки в березні 1952 року штат її поповнився трьома бібліотечними працівниками: бібліографом Н.М. Уманською, бібліотекарем Н.М.Фурман (Гончаренко) та молодшим бібліотекарем Михайловою В. Ю. Всі працівники від директора до прибиральниці освоювали отримане приміщення в будинку Планетарія. Стелажі, столи були виконані на замовлення саме для цього приміщення. З історичного музею завозили опрацьовану літературу (близько 200000 прим.).

Книжкові фонди та періодика були ретельно підготовлені до розстановки на полицях: кожна пачка була пронумерована і тому ставили літературу на полиці швидко і організовано.

Були також курйози: завідуючий спецфондом Куров Арсеній Іванович віддав розпорядження про знищення німецьких штампів на книгах, які побували в Німеччині, а також про видалення портретів російських царів. Дякуючи заступнику директора по науковій роботі Кац Ревеці Самсонівні, це варварство було припинено.

При наявності в бібліотеці генерального алфавітного каталога для читачів створювався систематичний каталог. На жаль, алфавітного читацького каталога не було.

В кінці червня 1952 р. бібліотеку було відкрито. На вулицях та в бібліотеках міста були вивішені об'яви про роботу бібліотеки, її фонди, в кіножурналі «Новини дня» (1952 р.) була розповідь про нашу бібліотеку.

У відділі читального залу працювали завідувача відділом Бендитович Н.Л., бібліотекар Фурман Н.М. і молодший бібліотекар Михайлова В.Ю. Для кращого обслуговування читачів бібліотека працювала з 10 год. до 24 год. Читачі працювали до останньої хвилини.

Ніна Львівна Бендитович була бібліотекарем найвищої кваліфікації. Вона займалась комплектуванням книжкових фондів, опрацьовувала літературу, розробляла систематичні каталогізаційні схеми, допомагала читачам консультаціями та ін. Працювати з нею було і важко, і цікаво тому, що вона була дуже вимогливою. Відмови читачу не було ніколи, якщо книга чи журнал були відображені в каталогах. І поки не знайдеш цю книгу, або журнал – спокою не було...

Через деякий час мене перевели у відділ комплектування і обробки каталогів, згодом доручили займатись комплектуванням фондів. На той час завідувачою відділом була Голіцина Олена Іванівна.

Було розпочато організацію картотеки поточного комплектування, роботу з тематичними планами та ін.

В 1963 році після виходу на пенсію О.І. Голіциної завідувачою відділом комплектування і обробки було призначено мене, на той час я вже закінчила Харківський бібліотечний інститут.

В цей час в Державній бібліотеці СРСР ім. В.І. Леніна працювали по створенню нової бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК).

Робота з систематичним каталогом була дуже утруднена тому, що розподілити картковий репертуар за класифікаційною схемою, розробленою і прийнятою в бібліотеці, було практично неможливо. Схема допрацьовувалась постійно, але результат був дуже незначний.

На цей час у відділі працювали і історики, і висококваліфіковані бібліотекарі: Гордієнко (Іваненко Л.Т.) закінчила Ленінградський бібліотечний інститут, Башлаєва (Кондрашова) А.Г. – випускниця історичного факультету Київського державного університету ім.Т.Г. Шевченка. З часом у відділі з систематичним каталогом працювали Шеліхова Н.М., Рура (Бендик) Ж.М., Креницька Ф.М., Гришукова (Титова) Л.М.

Державна бібліотека СРСР ім. В.І. Леніна організувала навчання по переведенню систематичного каталога на ББК: було розроблено і видано багато методичних матеріалів на допомогу бібліотекарям, які працювали з систематичним каталогом по переведенню на нову систему.

У відділі склали план роботи по переведенню СК (систематичного каталога), допрацьовали методичні матеріали, враховуючи наші можливості. Працюючи по переведенню СК, ми могли порівняти схеми і зробити висновок, що схема ББК для гуманітарних наук (філософії, історії, літератури, економіки та ін.) була значно кращою, гнучкою і давала можливість краще розподілити картковий репертуар.

Особлива увага приділялась роботі зі схемою розділу «Історія України» та організації цього розділу в каталозі. Було переглянуто *de visu* багато окремих видань з метою кращого відображення того чи іншого видання в окремих

розділах історії України. Дуже тісною була співпраця з Інститутом історії України АН УРСР, Державною бібліотекою СРСР ім. В.І. Леніна. Проводилась робота по розробці схеми історії України для масових бібліотек разом з Державною республіканською бібліотекою ім. КПРС.

Відділу дуже пощастило, що у нас працювала видатний бібліограф, бібліотекознавець і історик Шеліхова Н.М. Вона перебудувала такі складні розділи каталогу, як Э Релігія, X Держава і право, У Економіка, консультувала при перебудуванні відділу ТЗ(2Ук) Історія України.

Одночасно складали до кожного перебудованого розділу алфавітно-предметний покажчик (АПП), який допомагав читачам користуватись систематичним каталогом. На жаль, робота по створенню зведеного АПП до всього систематичного каталога так і не завершилась.

Робота по переведенню систематичного каталога на ББК велась багато років і в ній брали активну участь також молоді бібліотекарі-випускники Київського інституту культури Барланіцька Л.М. і Пешкова Н.А.

Одночасно наша увага була прикута до алфавітних каталогів: генерального, читацького та каталога видань, що продовжуються, періодичних видань.

Треба було розпочати звірку читацького алфавітного каталога з генеральним алфавітним. Раніше читацький алфавітний каталог був генеральним і його здублювали працівники бібліотеки в рахунок соціалістичних зобов'язань. Тому ці два каталоги потрібно було звірити картку за карткою. Розробили план роботи і одночасно, вперше за існування цих каталогів, почали їх редагування. Роботу провадила найкваліфікованіший знавець, головний бібліотекар Томарова О.В., а в подальшому – старші бібліотекарі Родіна Л.Г. та Уманська Н.М.

Було розроблено документи по переводу фонду на формальну розстановку. Тепер всі видання, які виходили в різні роки і змінювали свій заголовок (назву), стояли на полиці разом, що значно покращило обслуговування читача. Весь фонд видань, що продовжуються, було переведено на нову формальну розстановку. Удосконалено було і роботу з каталогом періодичних видань і видань, що продовжуються. Працювали в цьому напрямку Михайлова В.Ю., Черкасова В.С., та Ніколайчук Н.В.

Працівники відділу звіряли книги на дублетність, відбирали ті, які потрібно було обробити в першу чергу. Всі книги, видані українською та російською мовами, були опрацьовані і відображені в каталогах. Книги на іноземних мовах опрацьовували Бендик Ж.М., Ранцова О.В.

Розпочато було також роботу по відображенню журналів (приписка інв. №№) в каталозі видань, що продовжуються, і періодичних видань.

У відділі активно працював бібліотекар Тузман Я.З., організував пропаганду роботи бібліотеки через пресу, телебачення, радіо та ін.

Зусиллями Надії Миколаївни Гончаренко в бібліотеці був створений відділ стародруків та рідкісної книги, який вона і очолювала. В цьому ж відділі

розпочала свою наукову роботу Віра Василівна Панашенко, яка згодом, захистивши дисертацію, стала провідним науковим співробітником Інституту історії АН УРСР.

Надія Миколаївна Уманська довгий час очолювала науково-бібліографічний відділ.

Я працюю в бібліотеці вже 46 років, з яких більше, як 24 роки була завідуючою відділом, і далі працюю бібліотекарем у рідній бібліотеці у рідному відділі.

Нілова І.Д.

БІБЛІОТЕКАР ТАІСІЯ ГРИГОРІВНА ЗОЛОТУХА – ОДНА З БАГАТЬОХ

Нива просвітництва в усі часи вимагала відданих ідеї людей, які попри всі негаразди і перепони несли знання, намагалися зробити надбанням кожної людини ідеали гуманізму, справедливості і людських чеснот.

У вирі буденного життя ми не помічаємо людей, бо звикли, що вони завжди поряд, які чесно і спокійно роблять свою справу, не сподіваючись хвали і нагород, бодай і доброго слова.

Бібліотечна професія така необхідна, але така і непомічаема нашим суспільством дала Україні велику когорту «безсріблеників» яких знають може лише в тій місцевості де вони працювали і працюють. В нашому суспільстві чомусь так повелося, що бібліотечна галузь сприймається як якась неперсоніфікована професійна галузь, в якій працюють не особистості, а прості безликі роботи, що механічно виконують певні, нікому не цікаві технічні процеси. Я думаю, що в цьому ми винні самі, ми, бібліотечні працівники, які не навчилися поважати себе і цим викликати повагу до себе, до своєї праці, без якої не було б відкриттів в науці, не розроблялися б нові технології, не еволюціонізувало суспільство.

І в далекому закарпатському селі і у великому місті працювали і працюють бібліотекарі, які, як вогники в лиху годину, як магніт притягують до себе своєю людяністю, добротою і знаннями, які віддають тим, хто їх потребує.

Я як і більшість людей мого покоління виросла в невеликому містечку Бровари, що на Київщині. Скільки себе пам'ятаю, для нас було три культурних осередки, де завжди можна було зустріти від малого до старого більшість жителів містечка: бібліотека, клуб, кінотеатр.

Бібліотека домінувала, і хоч розміщувалася в пристосованому житловому приміщенні, завжди була повна народу.

Дивляючись в ті давні дні сьогодні, я впевнена в тому, що тим магнітом були жінки-бібліотекарі і першою, хто в повоєнні 40-і роки почала створювати бібліотеку була Золотуха Таїса Григорівна, моя мама.

Таїса Григорівна народилася 23 квітня 1922р. в м. Зміїві, Харківської області в сім'ї залізничника, була старшою з трьох дітей. Її мама, Марія

Кузмівна, мала два класи церковно-приходської школи, але з юнацтва дуже любила читати, цим вгамовувала біль по незбувшійся мрії навчатися на вчительку – сирітство з 9 років змусило жити «в людях». Батько, Григорій Якович закінчив реальне училище, цікавився музикою, співав в церковному хорі, грав на мандоліні. До заміжжя Марія Кузівна активно відвідувала недільну школу в Харкові, якою керувала мати Христини Алчевської.

Тася зростала в родині інтелігентній – дві рідні тітки по батьковій лінії були вчительками, дядько-лісовод, найменший батьків брат-музикант (сліпий). В школі навчалися на «відмінно», в атестаті лише дві «четвіркми» (з геометрії, тригонометрії).

Тася мала натуру непосидючу, все нове викликало в ній захоплення і тому, щоб більше знати і більше побачити, по закінченні школи в 1939р. обирає собі професію геолога, але не проходить за конкурсом і зразу ж подає документи в Харківський педагогічний інститут ім. Г. Сковороди на спеціальність «бібліотекознавство». Ці часи Таїса згадувала все життя: студентську бідність і такі захоплюючі години роботи в читальних залах бібліотеки ім. О. Короленка і навчальних кабінетах інституту; лекції викладачів, які заворожували своєю глибиною професійних знань і енциклопедичною ерудицією (після евакуації більшість викладачів залишилися працювати в московських вузах). Дуже теплі стосунки склалися у Таїси з Н.Я. Фрідьевою, яка намагалася допомагати їй матеріально, бо батьки не в змозі були забезпечити мінімальну матеріальну підтримку (потрібно було платити за навчання в старших класах меншої дочки).

Війна перервала навчання; після звільнення Харкова інститут відновив свою діяльність і Таїса закінчила навчання в 1946р., отримавши диплом з «відзнакою» з присвоєнням кваліфікації організатора-методиста бібліотечної роботи і викладача спеціальних дисциплін у середніх навчальних закладах.

Активна участь в студентському житті інституту не залишилася непоміченою, і Таїса отримує призначення в Станіслав на посаду зав. читальним залом дитячої бібліотеки. В кінці 1947р. переїздить за місцем роботи чоловіка в Бровари, Київської області де 19 років працювала на посаді зав. бібліотекою. В сім'ї зберігаються Почесні грамоти, значки Міністерства культури СРСР, професійних і профспілкових органів – за ними важка праця по утвердженню бібліотеки як важливої соціальної інституції, створення матеріальної бази 38 сільських бібліотек району, сльози ночами від безсилля перед тупістю начальства «від культури» районного рівня, а вдень – оббивання порогів в інстанціях різних рівнів. Багато разів Таїсі Григорівні пропонували різні посади в бібліотеках м. Києва, в бібліотечному технікумі, обласному управлінні культури, але вона не згоджувалася, бо хотіла створити таку бібліотеку, яка б стала культурним центром не лише міста, але й району. І це мамі вдалося. Бібліотека стала найулюбленишим місцем зустрічей і спілкування жителів Броварів, і не за рахунок масових заходів, які постійно проводилися в будинку культури (бібліотека до 1970р. не мала власного приміщення), а за рахунок індивідуальної роботи. Мене завжди дивувало, звідки співробітники бібліотеки

все знають майже про кожного читача, і розмовляють як рідні люди. Тепер я розумію, що і Ганна Павлівна Музика, і Галина Василівна Касіч, і Олена Пантеліївна Фурсова створили той мікроклімат в колективі, який як магніт притягував людей в бібліотеку. Після закінчення бібліотечного технікуму прийшли вони до Броварської бібліотеки в середині 50-х років; різні за своєю вдачею, вони доповнювали одна одну, а разом створювали той енергійний колектив, в якому народжувалися цікаві ідеї: в 60-і роки розшук репресованих земляків і зустрічі жителів міста з їх рідними, колегами; створення краєзнавчого музею при бібліотеці, залучення вчителів, старожилів, учнів шкіл до розшуку матеріалів в архівах і записів спогадів корінних жителів. «Бібліотека запрошує!», – такі афіші кожні два місяці сповіщали жителів міста про цікаву пізнавальну акцію в будинку культури. Я виросла в бібліотеці і мені здавалося що все таке доступне і зрозуміле, просте і звичайне в роботі бібліотекарів не вимагає особливих зусиль і знань – сьогодні я знаю, що за простотою і святковістю стояла важка праця, на яку ніхто не скаржився.

Але в келиху терпіння завжди є остання крапля... В 1968 році Таїса Григорівна переходить на роботу в Державну історичну бібліотеку України на посаду головного бібліографа. Це була зовсім інша сфера діяльності – творча, цікава своїми пошуками і робочими відрядженнями, розширенням кола знайомств з спеціалістами не лише бібліотечної галузі, але й істориками, філософами, мистецтвознавцями, літургознавцями. Таїса Григорівна була людиною комунікабельною і, познайомившись з людиною, потім підтримувала з нею зв'язок: переписувалася, телефонувала, зустрічалася. Науково-бібліографічний відділ історичної бібліотеки брав участь в зборі і підготовці матеріалів до «Історії міст і сіл України» – ця робота знайомила з матеріалами по історії України, вимагала поглиблення своїх професійних знань, і Таїса Григорівна залюбки вчилася: професійна допитливість була однією з багатьох позитивних рис її характеру.

В колективі бібліотеки у Таїси Григорівни з'явилися нові друзі: Ніна Сергіївна Селівачова, Алла Миколаївна Комська, Галина Олексіївна Онищенко, Валентина Іванівна Грицаєнко, Алла Вікторівна Пилипенко, Таїса Сільвестрівна Сахацька, до якої ставилася з ніжністю і любов'ю.

Поїздки по Україні давали багатющий матеріал для роздумів про роль національних святинь у вихованні не націоналістів, а патріотів своєї батьківщини, про незборимість духу українського народу і його національної ідеї. Історичне краєзнавство в 70-і роки це ті межі, які і не заперечували право української нації на самовизначення, але й не давали дихати на повні груди...

Бібліографічні посібники, які створювалися співробітниками Історичної бібліотеки в ті роки, стали сьогодні базою для поглиблення і розширення джерелознавства історії України.

Таїса Григорівна викладала краєзнавчу бібліографію в Київському інституті культури – її лекції і сьогодні нам'ятають студенти тих років.

Коли починають оцінювати діяльність бібліографа, намагаються пере-
раховувати бібліографічні посібники, які були ним складені. Таїса Григорівна
Золотуха, як і багато таких як вона фахівців, не має авторських робіт, мабуть
тому, що ці праці колективні. Особисто я не згодна з оформленням авторства
бібліографічних посібників, де мілким шрифтом пишуть: «укладачі...» Аналіз
документних потоків, документних масивів – процес інтелектуальний, творчий,
в певній мірі суб'єктивний, і від професійної інформаційної культури
бібліографа залежить інформативність інформаційного видання.

Але Таїса Григорівна Золотуха зробила більше – вона започаткувала
династію бібліотекарів: менша її сестра Віра Григорівна Гандзя працювала
бібліотекарем шкільної бібліотеки в м. Полтаві 22 роки, менша дочка Лариса
Дмитрівна Автамонова працює в Державній бібліотеці для юнацтва України,
онука Іра Федоренко – бібліотекар Київської обласної бібліотеки для дітей.

Таїса Григорівна Золотуха, моя мама, прожила недовге, але дуже яскраве
життя людини, яка прагнула відкрити світ знань всім, з ким зводило її життя,
намагалася дати віру тим, хто її втратив, підставити плече тим, хто не міг
встояти перед безжальним виром життя. Моя мама була звичайним
бібліотекарем, але її можна порівняти із зіркою, яка згасла 15 років тому, а
світло від неї й досі йде до людей, які її знали і пам'ятають сьогодні.

Кудласевич Т.С.

ПОДВИЖНИК БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

З ім'ям Алли Миколаївни Комської, непересічної особистості, нерозривно
пов'язана діяльність нашої Бібліотеки. Понад 33 роки її життя пройшло в
творчому колективі бібліотекарів-бібліографів Державної історичної бібліотеки
України.

Алла Миколаївна Комська народилася 1 червня 1944 р. в м. Києві в сім'ї
лікарів. Світогляд її формувався в атмосфері любові до людей, культу
високоморальних духовних цінностей, книжкових багатств, що вплинуло на
вибір професії.

Аллі Миколаївні притаманні, перш за все, такі якості, як
високоінтелектуальність, ерудиція. Основний життєвий принцип цієї жінки –
«знання – велика сила». Закохуючись в предмет, яким займається, вона здатна
захопити цим інших, що надзвичайно цінно для людей нашої просвітницької
професії.

Після закінчення Московського інституту культури в 1965 році Алла
Миколаївна відразу потрапила до ДІБУ. Творчий шлях, пройдений А.М. Ком-
ською в бібліотеці, прослідковується від рядового працівника – ініціативного,
далекоглядного, різнобічного спеціаліста – до керівника. Цілеспрямованість і
наполегливість у досягненні мети дали їй змогу з часом стати одним з
найкваліфікованіших і найавторитетніших спеціалістів бібліотечної справи в
Україні.

Важливий вплив на формування Алли Миколаївни Комської як бібліотекаря-універсала і різностороннього бібліографознавця справила бібліотечна родина Комських, до якої вона увійшла в 1968 році.

Більше 15 років, починаючи з 1978 р., А.М. Комська очолювала відділ історичного краєзнавства ДІБУ, завдання якого – надання методичної і практичної допомоги бібліотекам України у використанні історико-краєзнавчих матеріалів, в організації довідково-бібліографічного і інформаційного забезпечення розвитку історичної науки в республіці.

А.М. Комській вдалося згуртувати навколо себе сильний творчий колектив: ділові якості, доброзичливість сприяли прекрасному контакту між нею і підлеглими, творчій обстановці, доброму психологічному клімату в колективі.

Велике місце в діяльності Алли Миколаївни Комської займала робота з укладання різноманітних бібліографічних посібників – покажчиків, списків, методичних рекомендацій. Так, в 1976 р. побачив світ покажчик літератури про полководців і воєначальників Великої Вітчизняної війни «Їх життя – приклад для молоді», в 1981 р. вийшов у світ рекомендаційний бібліографічний покажчик «Куликовська битва» (до 600-річчя), в 1980 р. – «Революція 1905-1907 рр. на Україні» та багато інших.

Серед методичних матеріалів, підготовлених А.М. Комською, – консультація «Методика складання обласних календарів знаменних і пам'ятних дат» (1974 р.), «Методические рекомендации по формированию краеведческих фондов библиотек» (1983 р.), «Методичні рекомендації по складанню науково-допоміжних бібліографічних покажчиків поточної літератури про край» (1985 р.), «Методичні рекомендації по складанню універсальних рекомендаційних бібліографічних посібників про край» (1990 р.) і багато інших.

А.М. Комська, керуючи відділом, очолювала групу бібліографів, яка складала бібліографічні картотеки і покажчики до 26-томного видання «Історія міст і сіл Української РСР», «Зводу пам'яток історії і культури Української РСР», брала участь у складанні науково-допоміжних бібліографічних покажчиків до Всесоюзної наукової конференції з історичного краєзнавства (1987 р.) – «История промышленных и сельскохозяйственных предприятий в УССР» (1987 р.), «Музейное строительство на Украине в годы Советской власти» (1987 р.), «Памятники истории и культуры Киевской области» (1985 р.) та ін.

Новий етап в професійній діяльності А.М. Комської почався в 1994 році, коли вона зайняла посаду заступника директора Бібліотеки. Під її науковим керівництвом був підготовлений і запроваджений ряд інструктивно-методичних документів, зокрема, «Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України» (1996 р.), що регламентує основні напрями діяльності бібліотек в цій галузі.

А.М. Комській належить значний творчий доробок – вона є автором та редактором багатьох десятків публікацій (статей, рецензій).

Визначний знавець книги, вона користується беззаперечним авторитетом серед фахівців всієї країни.

А.М. Комська – активний учасник і організатор багатьох наукових конференцій і нарад з питань історичного краєзнавства, на яких обов'язково виступає з доповідями та повідомленнями.

Як справжній знавець бібліотечних технологій, вона стала ініціатором комп'ютеризації Бібліотеки, завдяки чому було створено відділ інформаційних бібліотечних технологій.

Алла Миколаївна Комська, як високий професіонал, відрізняється від інших типових, на жаль, бібліотечних адміністраторів глибокими енциклопедичними знаннями не тільки в галузі бібліотечної справи, вмінням глибоко аналізувати бібліотечні процеси, вносити новації в життя бібліотек, руйнуючи рутинні, застарілі методи роботи.

Багаторічна і сумлінна робота Алли Миколаївни на бібліотечній царині була відзначена значком «За відмінну роботу» Міністерства культури СРСР, численними подяками і почесними грамотами Міністерства культури і мистецтв України.

Мусіна З.Х.

ДО ЮВІЛЕЮ ДИРЕКТОРА

24 грудня 1999 року виповнюється 70 років від дня народження Лерія Леонідовича Макаренка – директора Державної історичної бібліотеки України, фахівця, який понад 45 років свого життя віддав бібліотечній справі.

Лерій Леонідович Макаренко народився в селянській родині в селі Смирново Куйбишевського району Запорізької області. Там, на півдні України, в гущі народу, серед обдарованих, цікавих людей і виник у нього інтерес до книги.

Після закінчення в 1952 році Харківського інституту культури він працює старшим бібліотекарем Київської обласної бібліотеки, а потім – інспектором Управління бібліотек Міністерства культури УРСР.

Як здібного і кваліфікованого спеціаліста бібліотечної справи Л.Л. Макаренка у 1960 році призначають на посаду директора Державної історичної бібліотеки УРСР.

Ще молодою людиною Лерій Леонідович очолив великий колектив Бібліотеки і саме тут виявився його талант як керівника. Чуйне ставлення до людей, уміння вислухати, зрозуміти підлеглих, дати потрібну пораду поєднувались з авторитетом фахівця і високою вимогливістю до роботи. Завдяки цим якостям Директору вдалося згуртувати навколо себе творчий колектив однодумців.

Майже 40 років Лерій Леонідович очолює ДІБУ. За цей час вдвічі збільшився книжковий фонд: нині він налічує понад 700 тисяч примірників; майже в 4 рази зросла кількість користувачів фондами Бібліотеки.

Якщо в 1960 році в Бібліотеці працювало 35 спеціалістів, то на сьогодні колектив налічує 127 працівників, більшість з яких – висококваліфіковані фахівці своєї справи.

Сьогодні ДІБ України є методичним центром з питань історичного краєзнавства, тут ведеться значна науково-бібліографічна робота. В цих досягненнях треба віддати належне і її Директору.

Лерій Леонідович Макаренко не тільки Директор з великої літери, але й досвідчений, висококваліфікований фахівець бібліотечної справи, творчий доробок якого складається з кількох десятків публікацій в галузі бібліотекознавства і бібліографії.

На початку 60-х років Л.Л. Макаренко очолив групу спеціалістів Бібліотеки, яка складала допоміжний довідково-бібліографічний апарат до 26-томового видання «Історія міст і сіл Української РСР». Йому належить чимало публікацій, в яких є методичні поради на допомогу створенню цього унікального видання: «Бібліографічний апарат з історії міст і сіл Української РСР» (1964), «Створення науково-бібліографічного апарату з історії міст і сіл Української РСР» (1965), «Історія назв» (1963-1966), «Сводная библиографическая картотека по истории городов и сел Украины» (1965). Указом Президії Верховної Ради УРСР від 25 лютого 1975 року за плідну працю у підготовці 26-томового видання «Історія міст і сіл Української РСР» Л.Л. Макаренку було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури УРСР».

Набутий досвід надалі успішно використовувався: у 80-х роках наш Директор очолював роботу бібліотек на допомогу авторським колективам і обласним редколегіям по підготовці томів «Зводу пам'ятників історії і культури народів СРСР» по Українській РСР.

Отож, невід'ємною частиною діяльності Лерія Леонідовича Макаренка є краєзнавча робота. Впродовж багатьох років він був заступником Голови Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, а зараз є членом Президії цієї організації. За його безпосередньою участю підготовлено і проведено ряд міжнародних і республіканських наукових краєзнавчих конференцій, де він виступає з доповідями і повідомленнями, присвяченими важливим питанням бібліотечного краєзнавства.

У 1991 році побачила світ узагальнююча праця Л.Л. Макаренка «Бібліотечне краєзнавство у національному і культурному відродженні України».

Чимало зробив Лерій Леонідович для популяризації бібліотечних знань. Впродовж багатьох років він виступав з лекціями у Київському державному інституті культури, передавав знання і досвід бібліотекаря-практика майбутнім спеціалістам.

Багаторічна сумлінна праця, висока професійна майстерність, вагомий особистий внесок Л.Л. Макаренка в розвиток бібліотечної справи України були відзначені орденом «Знак пошани», медаллю «За доблестный труд», почесними грамотами Міністерства культури і мистецтв України.

Колектив Державної історичної бібліотеки України щиро вітає Лерія Леонідовича з чудовим ювілеєм і зичить йому міцного здоров'я, творчого довголіття.

ЗМІСТ

ВІД УПОРЯДНИКІВ	3
<u>ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ</u>	
Про утворення управління історично-культурного заповідника «Музейне містечко», Центрального антирелігійного музею і Державної історичної бібліотеки [наказ] № 4503 від 10 серпня 1939 р.	4
Про організацію державної історичної бібліотеки [наказ] № 4740 від 4 вересня 1939 р.	4
Положення про державну історичну бібліотеку в м. Києві [Затверджене Наркомом освіти УРСР від 25 грудня 1939 р.]	5
Розпорядження Ради Міністрів Української РСР № 711-р від 27 липня 1946 року м. Київ	8
Приложение к акту об убытках по Государственной исторической библиотеке Наркомпроса УССР, причиненных немцами во время оккупации г. Киева	8
Статут Державної історичної бібліотеки України	10
<u>З АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	
Смілянець С.І. <i>Літопис Державної історичної бібліотеки України (1939-1999)</i>	15
<u>ДЕРЖАВНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА В ОСОБАХ</u>	
Макаренко Л.Л. ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИЧНИЙ – 60!	54
Селівачова Н.С. ПЕРШІ КРОКИ ДЕРЖАВНОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ	59
Михайлова В.Ю. ІЗ СПОГАДІВ ВЕТЕРАНА БІБЛІОТЕКИ	62
Нілова І.Д. БІБЛІОТЕКАР ТАІСІЯ ГРИГОРІВНА ЗОЛОТУХА – ОДНА З БАГАТЬОХ	65
Кудласевич Т.С. ПОДВИЖНИК БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА	68
Мусіна З.Х. ДО ЮВІЛЕЮ ДИРЕКТОРА	70
ЗМІСТ	72

4-00